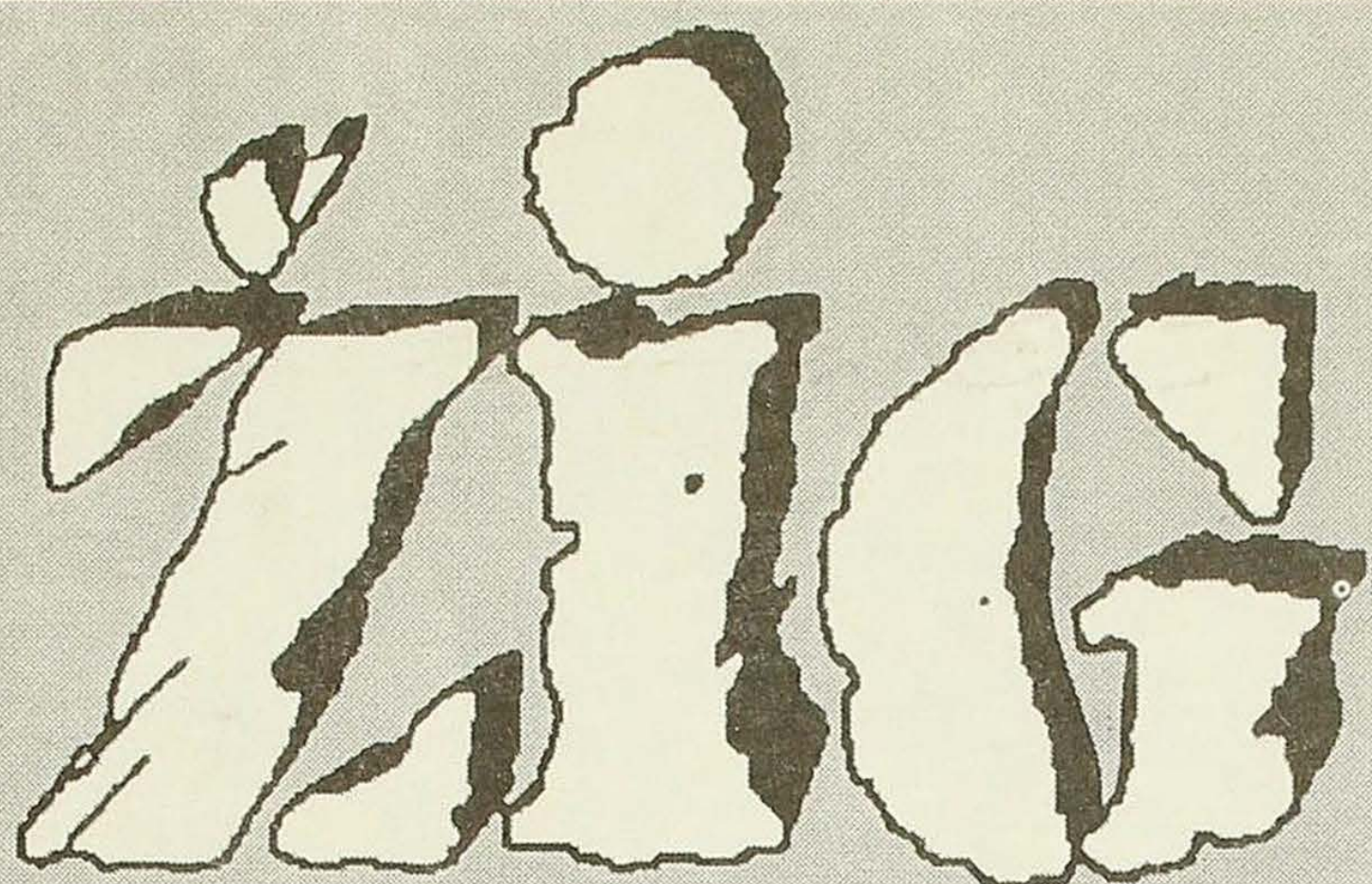

subotički dvotjednik

godina VI. * broj 104 * 2. prosinca 2000. * cijena 7 dinara

Radosti i brige prosinačkih blagdana

Dječja duša u odraslom umu

Prosinac je mjesec koji označava pravi početak zime, a nju, kada se izrase dječja odjeća, malo tko li. Problemima sa zdravljem, lijevanjem i grijanjem odrasli su okupljeni (naj)veći dio vremena; pose kada se živi u ovako siromašnom štvu kakvo smo mi postali. Stoga se i nska idila, stvorena u sjećanju iz tinjstva, izjednačila s bajkovitim nturama prigodnih razglednica za eliki broj blagdana koji upravo u om mjesecu slijede. Jer, svakodnevne ge duboku su potisnule nekadašnje ne bijele večeri, večeri opuštanja, ižavanja i obiteljskog okupljanja. va atmosfera sve više nije privilegij ni ce koja na to polažu prirodno pravo. je odraslih ovu činjenicu nevoljko nvaćaju, nastojeći je u pokušaju oobrane potisnuti do zaborava ili pak imboličkurazinu.

Prosinački blagdani, kao nijedni drugi, n topline, obilježeni su i darivanjem, su trenuci kada se i duša odrasle osobe otkrije likom djeteta. Ako ne najveći e Uskrs), niti najljepši (to je Božić), a najdraži svakom kršćanskom djetetu prvi među većima Mikulaš. lahireno čišćenje obuće, nestrpljivo kivanje bata vanjskih koraka gdje su vljene i jutarnja radoznalost da se vidi što ga je Mikulaš donio osobine su prožimaju svako maleno srce u večerje tog blagdana. Istina, darovi i za svako «Faljen Isus, gazdarice», i vaku zahvalu ocu, i ispod božićnjeg

drvca... ali nijedan nije toliko dječji iskren, nevin, bijeli...) kao što je to Mikulaš.

Pored darivanja, blagdani u prosincu prigoda su da se, makar kroz površni, najčešće simbolični obred, podsjetimo tradicije i ono što bi se možda moglo nazvati poviješću kulture. Sijanje žita na svetu Luciju, brojanje dana do Božića (od kojih svaki predstavlja «vremensku prognozu» za određeni mjesec u godini), pogačice ispunjene novčićima... samo su dio pogansko-kršćanskog spoja još iz prastarih vremena. Onako kako se to ponekad može pročitati u vezi s datumom Isusova rođenja (prekretnica solsticija), pa do užih (regionalnih ili: «nacionalno-granskih») obilježja istoga blagdana («važange» na Badnju večer).

Naravno, prosinački blagdani u sebi nose i izuzetno bitnu pedagošku crtu, samo naizgled jednosmjernu, tj. upravljenu prema djetetu. Jer, koliko god da je mladi um - u brzini svojega razvoja još uvijek neispunjen iskustvom kao preduvjetom kritičke analize spreman prihvatiti kao gotovu činjenicu svaku odgojnu regulu, toliko se, kao odnos uzroka i posljedice, ona u istoj mjeri (makar na kratko, poput savjesti) vraća i onomu tko je donosi, tj. starijemu. Poput čina ispovijedi. Primjerice, uloga «krampus» kao «kontrolnog faktora» ponašanja djece u misao vraća i komparativnu ulogu koja se isto može odnositi na roditelje. Uostalom, (i) iz takvih se primjera može kasnije može

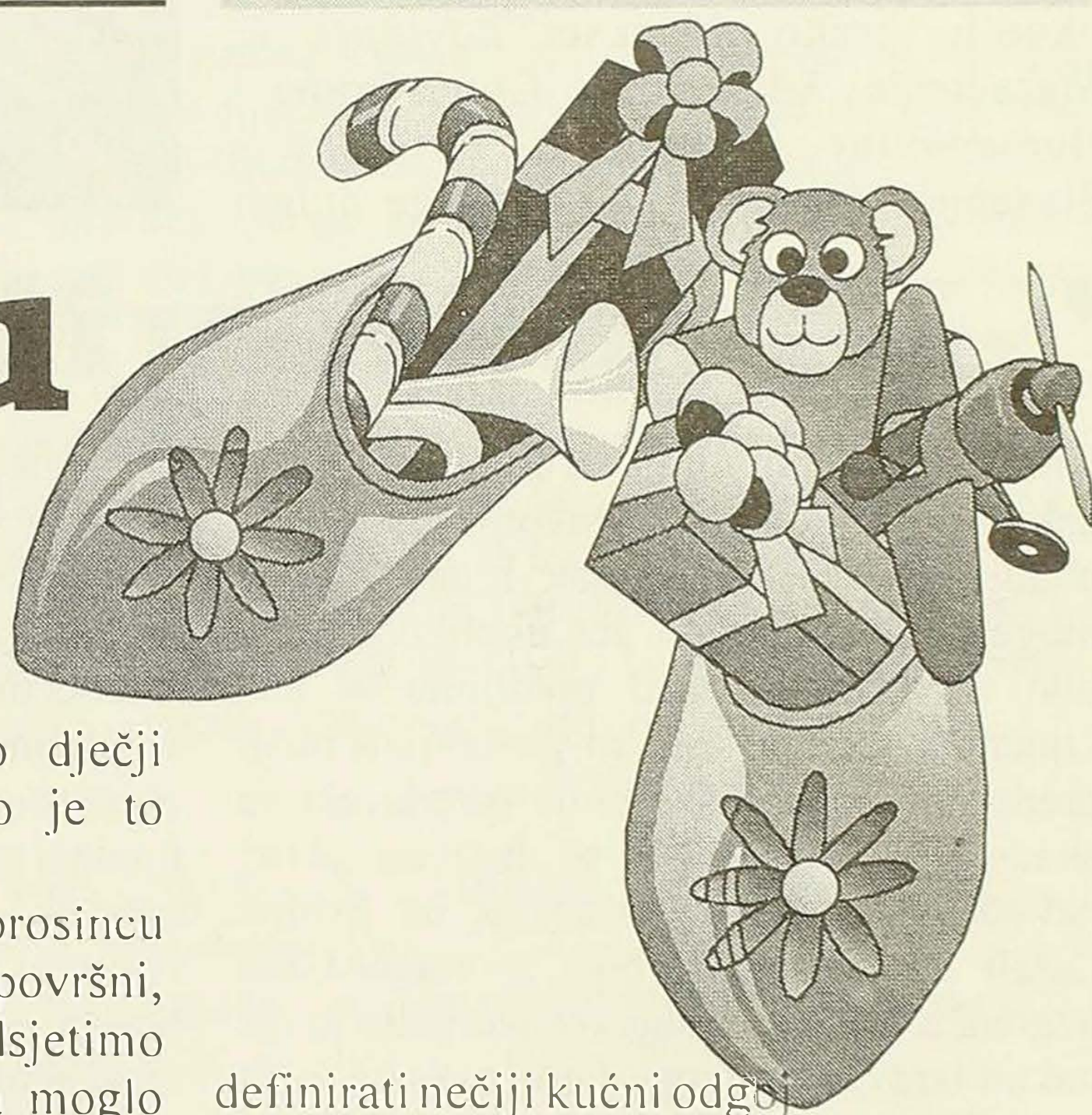
Jakub Kolas

Oblaci i misli

Černjie tući po nebu plivut

Crni se oblaci nebom redaju
Crne mi misli zaspat ne daju:
Oblaci dom moj, a misli spokoj
Zamaglit hoće u tami dubokoj.

Sad snijeg, sad kiša s nebesa rosi
Crne mi misli nevolja nosi;
I tako vojuje siromah čovjek
S oblacima i sa mislima dovijek ...

definirati nečiji kućni odgoj

Mnoštvo tumačenja simbolike prosinačkih blagdana zapravo je presjek njihova bogatstva i nadasve ljepote koju nijedna materijalna kriza ne može ugroziti. U stvari, može. Kod onih koji su odrasli, a nisu sačuvali dušu djeteta. To je već podjednako pitanje kućnoga odgoja i naravi svakog pojedinca.

Zlatko Romić

KUT

Mira nam dajte

Činjenica da političari određuju mogućnosti razvitka naroda i države kojom rukovode može nas samo obeshrabriti, jer političari koji su, nadam se, prohujali a izgleda i ovi koji dolaze ne najavljuju bolje dane niti prepoznaju potrebe ni vlastita a kamoli drugih naroda.

A nama ne treba puno: želimo mir, želimo djelati (svi na svojim radnim mjestima), od toga živjeti i poneki put u svijet zaviriti.

(m. k.)

Iz dana u dan svjedoci smo kako društvene promjene u Jugoslaviji, tj. Srbiji ne samo da su prouzročile rapidan uspon ove zemlje na međunarodnoj razini nego i za diplomaciju neuobičajen jezik, satkan uglavnom od pohvala u superlativima i osiromašen za uvjete koji se traže od zemlje koja je načinila tek prvi korak od autokracije. Stoga je ova činjenica, ma koliko neobična bila, (i) na IV. Otvorenoj akademiji za novinare (s područja bivše SFRJ) -- održanoj od 13. do 19. studenoga u Segedinu i Budimpešti mogla iznenaditi samo one koji na događaje u Srbiji 5. listopada i dane nakon njega ne gledaju kao na čudo.

Tijekom šest dana seminara - na kom se okupilo preko dvadeset novinara iz Makedonije, Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Vojvodine, Hrvatske i Slovenije (medijske, ali i mnoge druge)

Panorama Segedina

"Jugoslavija" u sjeni Srbije

teme o Srbiji dominirale su do mjere koja je nekim od sudionika (s pravom) nametnula pitanje podređene, pa čak i dekorativne uloge na ovome skupu. Jer, ukoliko je riječi bilo o vlasništvu nad medijima -- kao ključnom pitanju koje su postavljali razni predstavnici Europske unije (predavači na akademiji) -- onda se to izravno (kroz navođenje primjera) odnosilo na Srbiju. Ostali su, ako su i bili, spomenuti tek uzgred, a nešto širi odgovor uslijedio je tek nakon izravnog pitanja. Isto se može reći i kada su u pitanju sloboda medija, poštivanje ljudskih i prava nacionalnih manjina, funkcioniranje i učinkovitost nevladinih udruga...

prostora bivše Jugoslavije švedski institut "Olaf Palme", te mađarska organizacija "European House" već četvrtu godinu za redom, uostalom, i organiziraju akademiju. Sudeći prema viđenom, ove im je godine to u potpunosti pošlo za rukom. Ne samo zbog otvorenog prihvaćanja razlika među samim novinarima nego i stoga što su oni i sami nerijetko -- svojim pitanjima, prijedlozima, raspravama, pa čak i otvorenim neslaganjem glede pojedinog pitanja u značajnoj mjeri pridonijeli da akademija protekne upravo u duhu otvorenosti i snošljivosti. S druge strane -- ako izuzmemo gore navedene nedostatke i netaknuta pitanja budućih obveza Srbije spram široko

razvijenoj Europi i njezinim stavom glede iste problematike u regiji nestabilnog Balkana.

Ako su već svi, "zbog Srbije", ostali u sjeni ovoga skupa, onda je teško oteti se dojmu kako su predstavnici iz Slovenije već poodavno preležali bolest (ako su je uopće imali od osamostaljenja) od koje "bivša braća" još uvijek boluju. S druge strane, velika je šteta (a o tomu bi organizatori trebali razmisliti do sljedećeg skupa) što predstavnici s Kosova, napose Srbi i Albanci, nisu sudjelovali u radu ovogodišnje akademije. Na taj bi način temeljna ideja organizatora bila pun pogodak, možda ne zbog rezultata, ali zbog principa svakako da.

(z. r.)

Mađarska akademija znanosti

No, ova činjenica ni u kom slučaju nije bacila tamniju sjenu na najbitniju stvar akademije: odnose među kolegama, do jučer iz iste zemlje. S idejom pomirenja i uspostave kontakata među novinarima s

obećavane pomoći i sami predavači, bilo da je riječ o domaćinima iz Mađarske ili predstavnicima raznih tijela Europske unije, podjednako su "jugoslavenske" novinare upoznali s medijskim (i ostalim) prilikama u

2. prosinca 2000.

broj 104

Izdavač: HKC "Bunjevačko kolo"

Preradovićeve 4

24.000 Subotica,

Tel./faks: 555 589

žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj,

Tehnički urednik:

Drago Poljaković,

Uredništvo:

Dušica Jurić, Mirko Kopunović,

Dujo Runje, Alojzije Stantić,

Tomislav Žigmanov

Priprema: Wizarthizajn Subotica

Tisak "Globus" Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije

pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. g.

Izlazi svake druge subote.

Crime Selection Award

**Ako prosto tko ukrade,
Makar grošić, zlo ga glade,
Al' tko fino umije krasti
Na milijune, steće časti.
(Mirko Bogović /1816 1893/, Strjelice)**

Osim nezadovoljstva brojnim greškama koje su ostale (ne samo u ovoj kolumni) u prošlom broju, tekst koji sam tada objavio ni danas mi ne da mira. Od momenta kada sam ga napisao razmišljam da li sam preterao, nije li to možda previše ličilo na poternicu, a manje na novinski komentar? Tu dilemu nisam rešio i danas, ali bez obzira na to, tema zaslužuje da se nastavi.

Oni koji pažljivije zagledaju etikete raznih napitaka za odrasle, naju da su mnogi proizvođači rado isticali na njima nagrade koje su svojili na sajmovima. Jedna od popularnih znački na etiketama bila je i nagrada MOND SELECTION. Sudeći prema onom što se događalo, ali i što se događalo već godinama, naša policija, sa njom i vlast, civilna i sudska, pošto svaka policija, u svakom slučaju (a posebno u nekim slučajevima), ipak pomalo sluša vlast, odavno je zaslužila CRIME SELECTION AWARD*.

«Glas javnosti» objavio je u crnoj hronici 18. novembra vest pod naslovom «Opljačkali voz». Neki momci su, dok je voz stajao u stanici, skinuli plombe i istovarili tri zamrzivača. Naravno, hapšeni su. Eno ih u pritvoru. «Gde je milijarda dinara budžeta?», pita na naslovnoj strani «Nedeljni telegraf» od 29. novembra. U proširnom članku, ilustrovanom faksimilima dokumenata, sada već višem direktoru Savezne uprave carina Mihalju Kertesu (piše li se o Kertész Mihály?) stavlja se na teret da je državnu kasu olakšao za najmanje milijardu, verovatno i više dinara. U tekstu nema vesti o hapšenju bivšeg moćnika, čiji je greh prema nalazu inspektora, iznosio 10.000 puta narodski rečeno, upravo za milion posto! teži novčanom iznosu) od greha pomenutih istovarivača zamrzivača. Ovo je samo jedan od brojnih primera koje bih, ako neko baš želi, opisao u obrazloženje nagrade koju policija, ničim izazvana i

potpuno nezasluženo, još nije dobila. Drugim rečima, samo jedan od primera koji, da se poslužim pravnim terminom, «uznemirava javnost». A to je, prema jednoj tački važećeg Zakona o krivičnom postupku, dovoljno obrazloženje da bi se neko zadržao u pritvoru. Pod uslovom da prvo bude uhapšen, što se građaninu Kertesu još nije dogodilo. Nije samo naš dični Bogović pevao o nejednakosti lopova. Decenijama ranije učinio je to i njegov pesnički kolega iz Italije Gian Batista Casti stihovima: «Tko državu opljačka, dostojan je slave/ a tko na sitno krade, ostane bez glave»**. Primera je bezbroj, kako u životu, tako i u literaturi. Svojevremeno je u aferi sa kreditima uzetim od Zavoda za zapošljavanje nastradao i naš sugrađanin, nesuđeni pisac scenarija za obrazovne filmove. Ne znam da li je napisao ono za šta je navodno dobio nešto para, ali oni koji su uzeli pare za snimanje tih filmova i uredno ih spiskali na drugoj strani ostali su van domašaja javnosti i sudskih organa. Prema dostupnim dokumentima, policija je, istina, pokušala da dokuči gde su pare završile, odnosno da li će iko ikad videti te filmove, ali pozvani da daju odgovore jednostavno su se oglušili o njihov poziv. Moglo im se. Nova poternica? Možda će neko reći da je (i) ovaj tekst samo to. Stvar je međutim da principa legaliteta, za koji se toliko zalaže naš novi predsednik, podrazumeva i jednakost pred zakonom, a ne njegovu selektivnu primenu. U protivnom, zakoni ne vrede ni pišljiva boba, a običan građanin je prinuđen da gleda kako oni koji su se bogatili neprestano držeći ruku u njegovom džepu, ali i državnoj kasi, mirno šetaju gradom. Pa još sa parlamentarnih govornica, koje hipokrizije, drže lekcije o demokratiji i traže hapšenje ljudi koji su sprečavali njihove poslednje pljačkaške pokušaje... Sve dok policija hapsi svaku šušu kojoj padne na pamet da neovlašćeno istovara zamrzivače, a mirno posmatra kako se pljačka državna, ili bilo koja druga kasa od strane navodnih moćnika, CRIME SELECTION AWARD treba da nosi sa ponosom. Hoće li značku iste ili manje (veće?) veličine dobiti i civilna, odnosno sudska vlast, stvar je njihova dogovora.

Đorđe Dragojlović

* CRIME SELECTION AWARD Nagrada za selekciju kriminala (slobodan prevod)

** Degno e di gloria quei che ruba un regno/ Chi ruba poco d' un capestro e degno.

**Mlin na
putu crkvi:**

Bilo jednom na Divljem sjeveru

Poznato je iz povijesti da su se rani kršćani dugo morali skrivati u katakombama ispod «Vječnoga grada», tamo nalazeći utočište pred presijom rimskih vlasti. Strpljenje im se platilo: nakon nekoliko stoljeća kršćanstvo postaje dominantan svjetonazor, Inkvizicija preuzima ulogu Rimljana gonitelja.

Ovu povijesnu pouku izgleda nisu shvatili neki ovdašnji lijevi pravovjernici, donedavni uživateli svih pogodeti jedine ispravne religije. Penetranost su se povukli u katakombe, s nadom da će uskoro ponovo ugledati svjetlo dana. A ta pozicija ispod zemlje može biti i podna pruža beskrajno puno mogućnosti za rovanjenje ispod zemlje, a sve protiv laboratorijskog zamorčeta, tj. ljudske radnice na površini. Koordinirana akcija spaljivanja kvaziljevičara tako dopire do svakoga grada, svakoga sela, a njihova penzija je bezgranična kada se radi o rovanjenju sjemena razdora i zla.

Po svemu sudeći i podzemni tuneli

bljedolikih socijalista da, malo su prebljedjeli 5. listopada, ali im je obraz dovoljno debeo da omogući postupno regeneriranje krvotoka stigli su i do Đurđina, malog indijanskog naselja na Divljem sjeveru. Rovarenje je bilo olakšano činjenicom da već skoro desetljeće na svemoćnom položaju zemljoposjednika sjedi bljedoliki pravovjernik, skupa sa svojim pomoćnikom, uticajnim mađioničarem. Za ovog prvoga priča se da je došao iz tamo nekog Zagorja, što, naravno, nije točno, ali Indijanci imaju običaj da nadenu ljudima ime, među ostalim, i na temelju podrijetla. Točno je, međutim, da su dvojica bljedolikih duboko zabrazdili u eksploatiranje prirodnih i kulturnih dobara Đurđinaca: poslije deset godina ta brazda i nije tako nova. No, bijelci kao bijelci, riješili Indijancima oteti zemlju, wigwame napose one koji služe kolektivu za ispoljavanje tradicionalne kulture a na kraju se okomili i na najstarijiji šator u selu, koji su donedavno još koristili za mljevenje kukuruza. Naravno, bijelac kao bijelac, na

tome ne staje: obznanio je svoju namjeru da na istome mjestu sagradi svoju crkvu! Pošto je Indijanaca sve manje, a bijeci nadolaze kontinuirano u sve većem broju, bijeli poglavica zvani Zagorac nađe dovoljno pristaša među njima za ideju crkve naravno, ne kaže im ni gdje ni od čega namjerava sagraditi vjersko zdanje.

Naposljetku i Indijanci riješili da im je dosta bijelog ugnjetača, pa iskopali ratne motike: ne daju ni lin! Situacija se zategne, novi rat bijelaca s Indijancima je na pomolu, ali na sreću, domoroci su na vrijeme poslali dinne signale kojima su pozvali jednog njihovog utjecajnog crvenokošca na privremenom radu među bijelcima koji, eto, donese Mir, k'o od šale.

Bijelci su zasad ustuknuli, ali Indijanci i dalje budno motre na njih.

Naravno, podzemni rad bljedolikih socijalista se nastavlja: u katakombama i dalje kuju razne zavjere unijesto da se raduju što su sačuvali skalp.

Rudolf Mihók

Vojvođanski Hrvati i približavanje RH i SRJ

Do sada najveći skupni posjet iz Hrvatske u Jugoslavije dogodio se prije dva tjedna (15-17. studeni), kada je nešto više od 400 predstavnika gospodarskih poduzeća, predvođeni prvim čovjekom Hrvatske gospodarske komore Nadanom Vidoševićem, u Beogradu dočekalo isto toliko srbijanskih privrednika. Tijekom dva dana boravka u Beogradu i susreta na najvišoj razini dveju gospodarskih komora razgovaralo se o uspostavi gospodarske suradnje među ovim državama, a sklopljeni su i prvi izravni poslovni aranžmani. Istine radi, i prije su ovoga skupa neka poduzeća iz Hrvatske i Jugoslavije surađivali preko trećih zemalja, a ne tako davno je sklopljen i, vjerojatno, najveći posao: prijenos sirove nafte tzv. jugoslavenskim naftovodom, iz riječke luke do rafinerija u Pančevu i Novom Sadu.

Naravno, svatko normalan mora biti na stajalištu da ovakve pothvate treba pozdravljati iz više razloga, a najveći je onaj, čini se, da će to uveliko pridonijeti uspješnijem odvijanju cjelokupnog procesa normaliziranja odnosa između ovih država, koje su početkom devedesetih bile u ratu. No, ono što nam se čini značajnim za ovdje primijetiti jeste da se na pomenutom skupu pojavilo samo tri gospodarstvenika Hrvata iz Jugoslavije, koji su organizirani pri Udruzi gospodarstvenika Vojvodine, koja je

članica Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini.

Naravno, tržišna logika ne poznaje nacionalne boje niti nužno pretpostavlja raspodjelu po nacionalnom ključu. Pa ipak, ova činjenica govori o nekoliko stvari. Prva je da su ovdašnji Hrvati na margini gospodarskih događanja, od rukovodećih mjesta do vlasnika poduzeća. Drugo, do sada je malo urađeno da se oni bolje povežu s gospodarstvenicima iz Hrvatske ne bi li oni tako bili mogući promotori i zastupnici hrvatskog gospodarstva na jugoslavenskom tržištu. A za ovo stanovitu krivnju snosi, čini se, i etablirana elita hrvatske zajednice. I treće, opravdano strahujemo da će se većina budućih poslova odvijati mimo njih.

Jer, prisustvo hrvatskih tvrtki moglo bi biti od velikog značaja za neke aktivnosti u hrvatskoj zajednici u Jugoslaviji, u smislu da bi se one mogli pojaviti kao respektabilni donatori nekih projekata. Recimo, zašto se u »Žigu« ne bi mogla pojaviti reklama u boji na cijeloj stranici i na najfinijem papiru »INE« ili pak »Podravke« ili Tvornice duhana »Rovinj« (koja se inače već putem zakupljenih oglasa pojavljivala u srbijanskoj javnosti).

Još gore po hrvatsku zajednicu u SRJ prošla je konferencija »Perspektive razvoja odnosa BiH, Hrvatske i SRJ«, koja je održana od 17-19. studenog u Zagrebu.

Naime, od pedesetak sudionika iz Jugoslavije nitko nije bio iz hrvatske zajednice! S druge strane, predstavnici Srba u Hrvatskoj su sudjelovali u radu ove konferencija, a Hrvata iz Vojvodine nije bilo, premda su oni isto tako ako ne i više zainteresirani za temu skupa (na njemu je, među ostalim, usvojen apel, koji je prosljeđen sudionicima Balkanskog summita Europske Unije u Zagrebu, da se treba dopustiti dobivanje dvojnog državljanstva). Istina, ne znamo pravi razlog zašto nitko iz hrvatskih institucija i organizacije nije išao u Zagreb, ali i ova činjenica vrlo jasno govori u prilog boravka vojvođanskih Hrvata i u ovoj sferi na margini.

No, ono što je najčudnije u svemu tomu jest da to nitko ne primjećuje. Ali to ne treba previše čuditi, jer tko bi mogao vidjeti što se oko njega događa kada narcisoidno gleda samoga sebe a svoje neposredno okruženje s prezirom. A taj je egzistencijal ipak jedna od značajki koja također umnogome opterećuje uključivanje vojvođanskih Hrvata u procese normalizacije između Hrvatske i Jugoslavije, koji se ovih dana intenziviraju. A dalekosežne posljedice svega toga mogu biti vrlo negativne po budućnost ovdašnjih Hrvata.

Tomislav Žigmanov

Druga skupština Hrvatskog akademskog društva

Potpورا ostalim hrvatskim institucijama

U subotu, 25. studenoga, održana je druga svečana sjednica skupštine Hrvatskog akademskog društva na kojoj su, uz članove i simpatizere, bili nayočni i gosti: predsjednik Skupštine općine József Kasza, generalna konzulica Republike Hrvatske u Subotici dr. Jasmina Kovačević, prvi konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici Miroslav Kovačić, u ime Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba Ivo Lučić, te predstavnici nekoliko hrvatskih institucija u Vojvodini i organizacija drugih manjinskih zajednica u pokrajini.

Gradonačelnik József Kasza i generalna konzulica dr. Jasmina Kovačević na početku sjednice skupštine zeželjeli su i u ubuduće dobru suradnju s vodstvom Hrvatskog akademskog društva, te efikasniji razvoj planiranih aktivnosti HAD-a poslije demokratskih promjena, kako u Pokrajini tako i u cijeloj Jugoslaviji.

Predsjednik Hrvatskog akademskog društva mr. Josip Ivanović podnio je izvješće o radu HAD-a u kojemu je naglasio kako je ova institucija najviše radila na podržavanju svih hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini u njihovim aktivnostima, te da će to činiti i u budućnosti, a potom je napomenuo sudjelovanje predstavnika ove organizacije na nekoliko foruma i međunarodnih skupova, suradnju i formuliranje nekoliko deklaracija koje su od velike važnosti za

hrvatski korpus, te, svakako, ove godine najbolje potvrđuju skrb za učenike i studente unutar hrvatske zajednice, tj. pomoć u njihovu upisivanju na sveučilišta, kako u Jugoslaviju tako i Hrvatsku.

Voditelj Sekcije za filozofiju i leksikografiju HAD-a Tomislav Žigmanov je na sjednici skupštine iznio strateške ciljeve hrvatske zajednice u Jugoslaviji, naglasivši potrebu za demokracijom u vlastitom ustroju zajednice, priznavanjem statusa nacionalne manjine hrvatskoj zajednici u Jugoslaviji, te, svakako, efikasno i ažurno realiziranje svih projekata koji naidu na razumijevanje zajednice.

Potpredsjednik HAD-a Dujo Runje naveo je prioritetne zadatke HAD-a u predstojećem razdoblju, a potom su jednoglasno usvojene izmjene i dopune Statuta HAD-a kojima je djelatnost ove institucije proširena i na organiziranje i provođenje obrazovnih seminara i tečajeva, te na organiziranje i prikupljanje pomoći studentima unutar hrvatske zajednice.

Na sjednici skupštine HAD-a, kao drugi potpredsjednik izabran je Zlatko Šram, inače voditelj Sekcije za psihologiju, sociologiju i političke znanosti.

(d. j.)

Potreba za povezivanjem bačkih Hrvata

Hrvatska manjinska samouprava grada Baje, Bajska bunjevačka katolička čitaonica i Bački ogranak Saveza Hrvata u Mađarskoj organizatori su «Bačkih razgovora» koji su održani 24. studenoga u Baji u Gradskoj biblioteci. Na razgovoru su sudjelovali samo pozvani, jer je koncipiran da ima karakter znanstvenog skupa. Tema skupa bila je: «Bačka i matična nam država». Predavači, u ime domaćina, su bili predsjednik Hrvatske samouprave grada Baje **Kornelije Matković**, predsjednik Bajske katoličke čitaonice **Antun Mujić**, predsjednik saveza Hrvata u Mađarskoj **Joso Ostrogonac**. Iz Vojvodine i Hrvatske u razgovorima su sudjelovali predstavnici SHV-a **Antun Skenderović** i **Stipan Matković**, predsjednik HNS-a **Lazo Vojnić Hajduk**, predsjednik Odbora za međuparlamentarnu suradnju i član poslanstva Hrvatskog državnog sabora u parlamentarnoj skupštini Vijeća europske unije **mr. Ivo Škrabalo**.

«Nacionalni identitet je ugrožena kategorija bačkom okruženju», istaknuo je Kornelije Matković i dodao kako se bez dobrih lateralnih odnosa matične i domicilne zemlje teško može govoriti o identitetu. On je predložio formiranje jednog srednjoškolskog centra u Baji gdje bi srednjoškolci iz Bačke (Baje, Subotice i Sombora) mogli pohađati zajedničku školu na hrvatskom jeziku. Simulacija i nestanak Hrvata u Mađarskoj je činjenica, konstatirao Antun Mujić i to potkrijepio statističkim brojkama. Kronična sparica u Katoličkoj čitaonici u Baji je čimbenik kojega Mujić nekoliko puta povlači.

Statističke brojke su pokazatelji koji ukazuju na određene devijacije u nacionalnom smislu. Jedan od bačkih Hrvata potvrdio je i Joso Ostrogonac, a za pitanja odnosa spram

matične zemlje, po njegovom mišljenju, najbolje je rješenje formiranje ureda pri Vladi Republike Hrvatske koji će skrbiti za autohtone Hrvate izvan matične zemlje.

«Jačanje Hrvatske, da ona postane respektabilnim čimbenikom u europskim zemljama interes je sviju nas. Briga o Hrvatima izvan Hrvatske je na niskoj razini iz razloga što u Hrvatskoj nije izgrađen niti politički, niti financijski ustroj», podvukao je mr. Ivo Škrabalo, ocijenivši kako dolaze bolji dani za operacionalizaciju skrbi za Hrvate izvan matične domovine, napose u SRJ što se vidi i iz zaključka Vlade Republike Hrvatske od 12. listopada ove godine. O ulozi Crkve kod nacionalnih manjina govorio je **vlč. Lazar Ivan Krmpotić**, dok je Antun Skenderović iz svog ugla kritički govorio o tome što matična država nije učinila, ali samo u vidu konstatacije i želje «da bi dobro bilo kad bi bolje bilo».

Lazo Vojnić Hajduk je svoje izlaganje fokusirao u pet točaka i to: ozračje u kojem žive bački Hrvati u Vojvodini; strategijski interesi bačkih Hrvata u Vojvodini; učvršćivanje svijesti o matičnoj državi; činjenice koje nameću potrebu tješnje suradnje bačkih Hrvata i kojim putem treba ići.

«Nacionalno izjašnjavanje i osećaj nacionalne pripadnosti može se svrstati u četiri temeljne značajke od kojih su dvije ekstremne, a dvije umjerene, dakle od ortodoksnih Bunjevaca do Hrvata jugoslavenskog opredjeljenja. Smanjiti emigraciju iz SRJ regionalizacija i prekogranična suradnja, kao i potreba da Hrvati u Vojvodini postanu značajan integracijski subjekt, strategijski je interes bačkih Hrvata u Vojvodini. Buđenje, učvršćivanje hrvatske nacionalne svijesti i svijesti o matičnoj zemlji Forum hrvatskih

organizacija i institucija u Vojvodini treba permanentno svojim aktivnim djelovanjem poticati i podupirati, jer je to jedini način da sačuvamo hrvatsko nacionalno biće u prostorima Bačke. Bunjevački Hrvati u Bačkoj (u Vojvodini i Mađarskoj) tvore jedinstveni nacionalni korpus. Skupa su živjeli u južnoj Ugarskoj, zajednička im je sudbina nakon trijanonskog mira, a sada je i jednima i drugima zajednička matična država Hrvatska. I jedni i drugi nisu zadovoljni odnosima matične države prema autohtonim Hrvatima. Nezadovoljstvo je u tome što ne postoji jasno definirana transparentna politika hrvatske vlasti spram autohtonih Hrvata. Ove i još mnoge druge činjenice nameću potrebu tješnje međusobne suradnje Hrvata u Mađarskoj i Hrvata u SR Jugoslavije, tj. Hrvata u Bačkoj. Teško bi bilo osporiti generalni zaključak kako Hrvati u Bačkoj trebaju zajednički nastojati poboljšati međusobne odnose, a onda pronaći optimalna rješenja za odnose s matičnom zemljom. To je put kojim trebamo ići. Mi, Hrvati u Bačkoj, smo autohtoni Hrvati. Mislim da u tome nema spora, a autohtone nacionalne zajednice u odnosu na matične im države u drugim zemljama imaju reguliran status prema svejetskim standardima, to kod nas doduše nije slučaj», rekao je Lazo Vojnić Hajduk, predlažući osnatak ureda za Hrvate izvan granica Hrvatske, ured za autohtone Hrvate.

Poslije iznijetih referata otvorena je rasprava u kojoj su sudjelovali prisutni na ovom skupu, a na kraju je donijet zaključak kako samoorganiziranost, međusobna suradnja, s jedne strane, a informirati i podnijeti predstavke o problemima Hrvata izvan Hrvatske Vladi u matičnoj zemlji, s druge, donijet će učinkovite rezultate na obostrano zadovoljstvo.

(v. h. l.)

Na poziv Privredne komore

U gospodarskim krugovima 16. studeni 2000. ostat će zapamćen kao dan kada je načinjen prvi korak ka ponovnom postavljanju službene gospodarske suradnje između Republike Hrvatske i SR Jugoslavije. Nime, toga je dana u Beograd službeno putovala velika skupina poslovnih ljudi iz Hrvatske, njih oko 320 predvođeni čelnicima hrvatske gospodarske komore (HGK) na poziv Privredne komore Jugoslavije. Zbilo se ono o čemu se prije rijetko još nije ni moglo ni sanjati, a to je to ostvareno s opuštenom lakoćom. Taj mali broj poslovnih ljudi predstavljao je skoro polovinu hrvatske gospodarske grane Hrvatske, a među njima je bilo dosta poslovnih ljudi koji su već i ranije imali poslovne odnose s poduzećima iz SR Jugoslavije, osobito Vojvodine.

Predsjednik HGK-a **Nadan Vidošević** i direktor Sektora za međunarodne odnose HGK-a **Dunja Konjevod**, s najbližim

Hrvatski gospodastvenici u Beogradu

suradnicima, su u beogradskom hotelu «Hyatt» imali službeni susret s predstavnicima Privredne komore SR Jugoslavije.

Gospodarsku udrugu i članicu Foruma hrvatskih institucija i organizacija iz Vojvodine predstavljali su **Alojzije Stantić**, **Branko Horvat** i **Joso Anišić** susreli su se predstavnicima HGK-a. Osobito je značajan susret s gospodom Dunjom Konjevod koju su upoznali sa sadašnjim gospodarskim stanjem u Vojvodini, a osobito u području Subotice. Tom prilikom je dogovoreno da će nas čelnici HGK-a posjetiti u Subotici kada uskoro dođu u službeni posjet Privrednoj komori Vojvodine u Novom Sadu. U ovom razgovoru razmijenjena su i mišljenja o oblicima moguće poslovne suradnje i prije nego se između dvije države uspostave službeni odnosi koji će omogućiti i poticati poslovnu suradnju.

Naime, za službenu vanjskotrgovinsku

razmjenu i druge oblike poslovne suradnje, potrebno je najprije da dvije države među sobom uspostave platni promet, riješe način osiguranja, donesu odgovarajuće carinske i druge propise. Predstavnici obje komore su obećali da će državni organi uskoro početi donositi odgovarajuće propise, koji će omogućiti redovne poslovne odnose.

Za nas je važno obećanje čelnika HGK-a da će nas posjetiti, ovdje se uvjeriti u mogućnosti poslovnog povezivanja ove regije sa zainteresiranim poduzećima iz Hrvatske, osobito u oblasti poljoprivrede i trgovine. Tim posjetom žele dati poticaj poslovnoj suradnji.

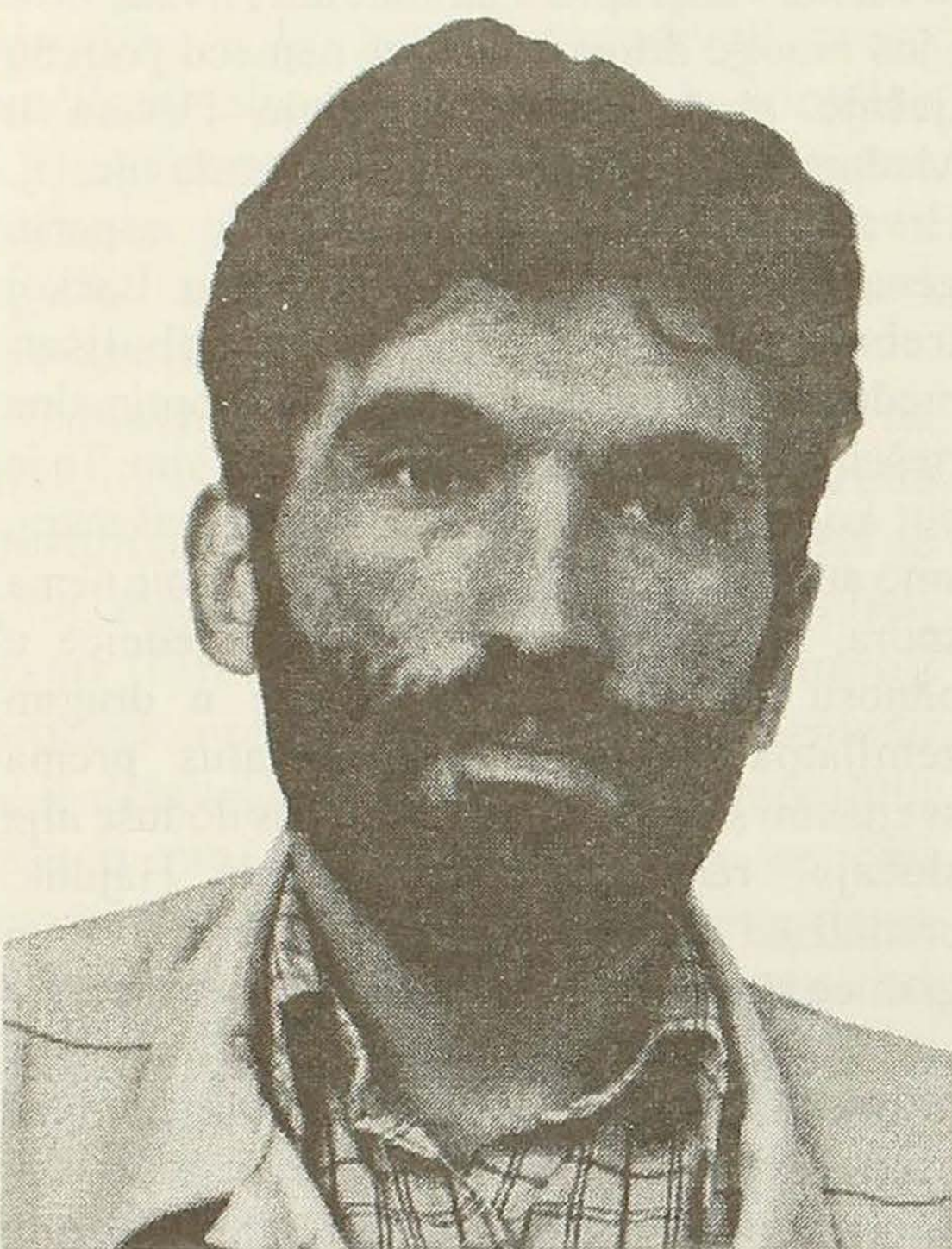
Predstavnici gospodarske udruge vodili su razgovore s predstavnicima pojedinih poduzeća iz Hrvatske o uspostavljanju, i osobito nastavljajući ranijih poslovnih odnosa.

(s. a.)

Kalman Kuntić, zastupnik u Skupštini Vojvodine

Manjine mogući mostovi suradnje

Realno je očekivati da će tek nakon pobjede DOS-a na republičkim izborima započeti istinski proces demokratizacije i pretvorbe policijske u pravnu državu ** Da bi nacionalne manjine postale mostovi suradnje preduvjet je da su države demokratski ustrojene, da su spremne poštivati temeljna dokumenta UN-a, OEES-a i Vijeća Europe i da, s druge strane, nacionalne manjine poštivaju zakonodavstvo tih država ** Nadam se da su i Srbi i Hrvati izvukli pouke, te da će se u budućnosti okrenuti problemima jačanja svojih ekonomija, demokratskih društvenih institucija i da će im samim tim paradigma postati europski integracijski procesi, a ne dosadašnje međusobne razmirice

mome mišljenju doista bili tek nulti izbori. Realno je očekivati da će tek nakon pobjede DOS-a na republičkim izborima započeti istinski proces demokratizacije i pretvorbe policijske u pravnu državu.

Položaj Hrvata u SRJ ni zakonski ni ustavno nije određen, nisu priznati kao nacionalna manjina. Može li se očekivati da uskoro dobiju svoje mjesto koje im po povijesti, kulturi i tradiciji pripada?

K. K.: Za očekivati je da će demokratizacija države i društva obuhvatiti pored korpusa individualnih ljudskih prava i prava nacionalnih manjinskih zajednica. Dakle, držim da će se pored jačanja građanskih prava zaštititi i interesi manjinskih grupa, a samim tim i građana hrvatske narodnosti u SRJ. Vjerujem da će Izvršno vijeće Vojvodine poraditi na zakonskim prijedlozima vezanim za tu tematiku, te da će Skupština Vojvodine biti u prilici da donese propise kojima će se poboljšati položaj manjina u pokrajini.

Problemi se mogu rješavati

Usporedimo li položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Jugoslaviji razlike su očevidne, s obzirom da Hrvati ovdje nemaju elementarne uvjete za očuvanje nacionalnog identiteta. Istina, što se tiče Ustava njima su zagarantirana građanska prava (i to kako neki u koru ponavljaju po svjetskim uzusima). No, odnos između nacionalnog i građanskog iz rakursa nacionalnog je bitan, jer se u tom odnosu prelama univerzalno sa autonomnim. Tko i što na tom planu treba poraditi?

K. K.: Ne bih ulazio u ocjenu razlika o položaju nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Hrvati u Jugoslaviji imaju svoj konkretan problem kojega mogu rješavati putem saveznih, republičkih, te pokrajinskih organa vlasti, u čemu im svakako značajno može pomoći spremnost matične države i teritorijalne države na potpisivanju

bilateralnih ugovora kojima će se štititi prava manjina.

Nacionalne manjine su mostovi između naroda i država. Kroz njih se oslobađamo one gorčine i netrpeljivosti koje ljude razdvajaju. Da li se danas daje prava težina tom odnosu?

K. K.: Da bi nacionalne manjine postale mostovi suradnje preduvjet je da su konkretne države demokratski ustrojene, da su spremne poštivati temeljna dokumenta UN-a, OEES-a i Vijeća Europe i da, s druge strane, nacionalne manjine poštivaju zakonodavstvo tih država. Želim vjerovati da se i u Hrvatskoj i u Jugoslaviji stvara ozračje u kojemu će manjine postati istinski mostovi, a ne razlozi sukoba.

Pouke je trebalo izvući

Odnosi između Srba i Hrvata oduvijek su bili opterećeni neumjerenošću, pretjerivanjem, neznanjem; uvijek više "poljubaca" nego činjenica, u razlikama njegovali sukobe, a to se uvijek osvećuje. Kako u razlikama naći mjeru?

K. K.: Odnosi između Srba i Hrvata svakako su jedan od najvažnijih problema ove regije kroz XX. stoljeće. Nadam se da su i jedan i drugi narod izvukli pouke, te da će se u budućnosti okrenuti problemu jačanja svojih ekonomija, demokratskih društvenih institucija i da će im samim tim paradigma postati europski integracijski procesi, a ne dosadašnje međusobne razmirice.

Poduzima li Hrvatska dovoljne političke i diplomatske mjere da Hrvati u Jugoslaviji dobiju mjesto koje im pripada i koje su mogućnosti da Vojvodina ovdje odigra ulogu koja joj slijedi "kao domaći zadatak"?

K. K.: Na ovo pitanje je teško odgovoriti, jer smo sve doskora i u jednoj i u drugoj državi imali autokratske režime koji su značajno kočili tranzicijske mogućnosti na svim poljima, pa tako i po pitanju zaštite i njegovanja interesa pripadnika svoga naroda u dijaspori. Nadam se da će poslije početne nesnalažljivosti obje države znati kvalitetnije pomagati svojim manjinama, napose po pitanju kulturnih potreba tih manjina. Što se tiče Vojvodine ona bi morala postati istinski autonomna kako bi mogla nešto poduzeti na tom planu.

O odnosu autohtonih Hrvata u Bačkoj prema matičnoj državi?

K. K.: Hrvati u Bačkoj su do sada bili uistinu u neravnopravnom položaju, te sukladno tomu njihov stav prema državi je bio defanzivan u smislu nužnosti konzerviranja svoje kulturne posebnosti. S

Voljom građana na posljednjim izborima Kalman Kuntić, zastupnički kandidat Demokratske oporbe Srbije (DOS) iz redova Hrvatskog narodnog saveza (HNS) izabran je u Skupštinu Vojvodine. Pored toga, u istome je tijelu predsjednik Odbora za međunacionalne odnose, a u svojoj stranci obavlja dužnost glavnoga tajnika. Kalman Kuntić, po struci profesor povijesti, već dulje vrijeme aktivan je i u sindikatu prosvjetnih radnika, napose u razdoblju bivšeg režima kada je nekoliko puta bio među prvima koji su, zbog niskih primanja i uopće degradirajućeg položaja profesora, predvodili i pozivali na štrajk. Osim navedenog, Kalman Kuntić bavi se i znanstvenim radom, napose poviješću Hrvata u Bačkoj. Oženjen je, otac je dvoje djece.

Nakon predsjedničkih izbora u SRJ došlo je do dijalektičkih pomaka ka demokratizaciji. U čemu vidite kvalitetu sadržaja u odnosu država društvo?

K. K.: Predsjednički izbori u SRJ su po

ruge strane, na matičnu zemlju se gledalo
ao na zaštitnika, iako je ona to realno teško
ogla postići, što je rezultiralo odlaskom
elikog broja Hrvata iz Bačke u Hrvatsku ili
ruge zemlje.

Niski intenzitet sukoba

ša ocjena političke situacije unutar
hrvatskog korpusa u Jugoslaviji. Mislim
a latentne sukobe unutar ili izvan
postojećih partija DSHV-a i HNS-a?

K. K.: Što se tiče sukoba između DSHV-
i HNS-a mislim da su oni niskoga
teziteta, tj da se prije svega radi o tipičnom
alanačkom olajavanju komšije, a nažalost
e o pravoj političkoj utakmici koja bi
valitetom programa i praktičnim politi-
kim aktivnostima pridonijela jačanju
jednice na političkom, gospodarskom i
kulturnom planu. Po meni to samo svjedoči
izuzetno niskoj razini političke i socijalne
teligencije rukovodstava pomenutih
ranaka, ali zašto se ne nadati da će sa
procesom demokratizacije odnosa u cijeloj
emlji doći do demokratizacije u okviru
me hrvatske zajednice.

d kakvog je značaja Forum i koji su
edostaci u "okupljanju postojećih
hrvatskih institucija"?

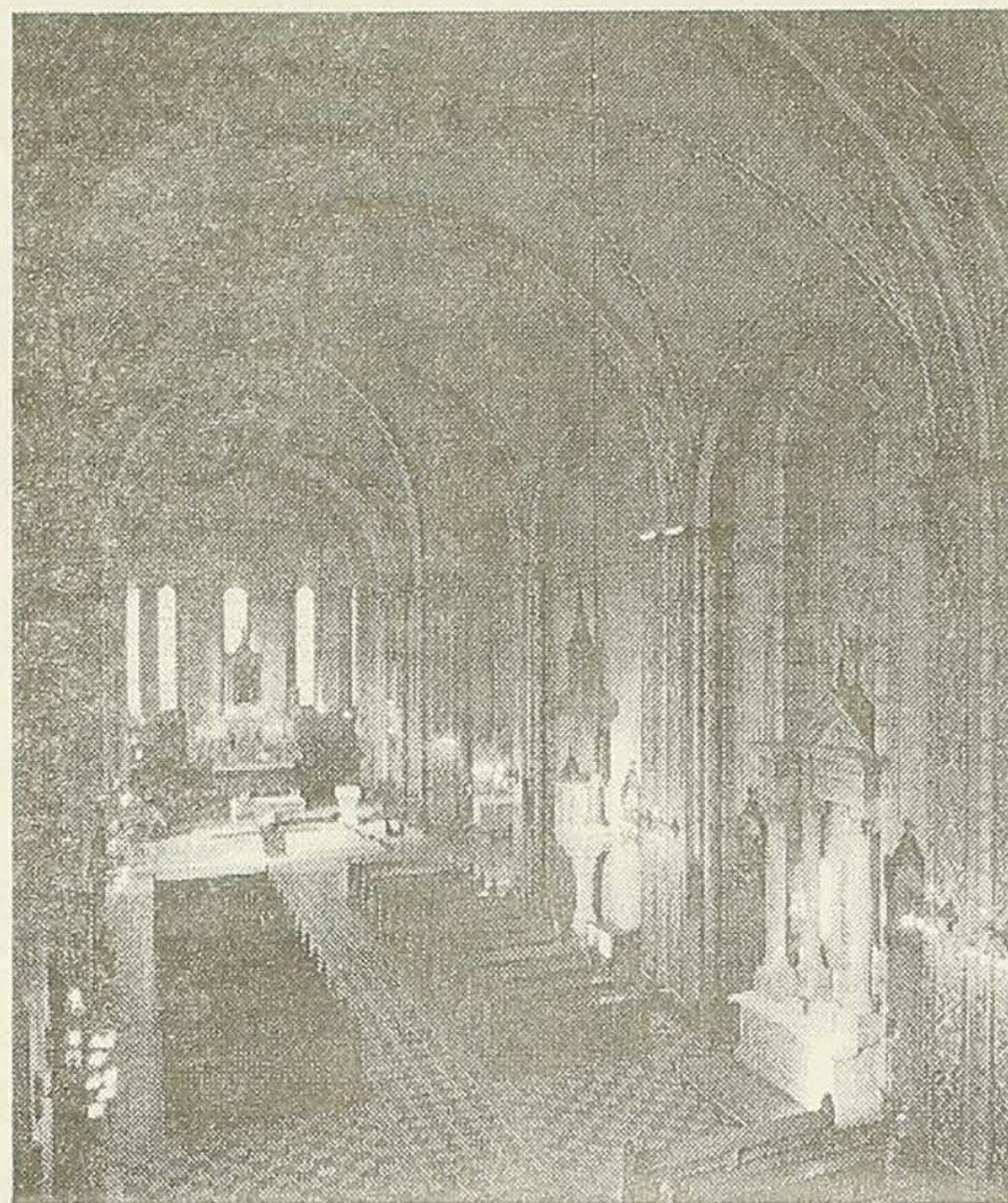
K. K.: Po meni Forum hrvatskih
institucija i organizacija u Vojvodini treba
ti tijelo koje će koordinirati aktivnostima
hrvatskih organizacija i institucija s ciljem
onalazjenja najboljih rješenja za svaku
anicu ponaosob, što znači da se ne može
staviti kao čimbenik subordinacije, jer bi
ne izgubio demokratski potencijal, te
račajno smanjio pregovarački kapacitet
li li se nametnuti kao jedan od
regovarača s državom glede rješavanja
značajnijih problema građana hrvatske
cionalnosti.

edsjednik Jugoslavije Vojislav Koš-
nica nedavno je bio na summitu u
Zagrebu. Postoje razni stavovi i mišljenja
se tom prigodom trebao ispričati
hrvatskom narodu za učinjena nedjela u
mulom ratu. Da li je to za Vas moralni
operativ ka boljim odnosima naroda i
žava ili je to problem i pitanje, kako
če gospodin Koštunica, istine (mada se
ina zna), ili je potrebna povijesna
tanca da se sve prepusti zaboravu
ko bi nas u budućnosti pogodila ista
šast?

K. K.: Mislim da najviši dužnosnik
ke demokratske države ima obvezu
ričati se za zločine koji su činjeni u ime
ave ili nekog naroda neovisno o tome što
sam ili bolje rečeno aktualni režim te
ave nemaju izravne odgovornosti za ono
je činjeno. To naravno ne važi samo za
dsjednika ove zemlje nego bi trebalo
tati pravilo na svim prostorima gdje su se
gadali zločini.

Vojislav Sekelj

Prošlost, sadašnjost i budućnost

13. studenog 2000.

U povodu 100. godišnjice hrvatske
franjevačke provincije "Svetog
Ćirila i Metoda" i 2000 godina
kršćanstva, u gradskom muzeju je bila
otvorena izložba pod nazivom "Sanjalačka
prisutnost u Subotici "izbor iz riznice
franjevačkog samostana".

14. studenog 2000.

U dvorani Hrvatskog kulturnog
centra "Bunjevačko kolo", 14. studenog, je
znanstvenim skupom nastavljena proslava
100. obljetnice hrvatske franjevačke
provincije Svetog Ćirila i Metoda.
Predavanje o temi "Franjevci u Subotici"
održao je akademik dr. Ante Sekulić, inače
naš sugrađanin, rođen u Tavankutu, a već
dugi niz godina s prebivalištem u Zagrebu.
Njegov je doprinos u istraživanju
cjelokupne povijesti bačkih i podunavskih
Hrvata od neprocjenjive vrijednosti. Drugi
predavač trebao je biti veliki fratar dr.
Emanuel Hoško, koji je zbog bolesti bio
spriječen sudjelovati na ovom skupu. On je
poslao svoje predavanje o pastoralnom radu
franjevaca u Bačkoj, a nazočnima ga je
pročitao velečasni Andrija Anišić.

Nakon predavanja dr. Ante
Sekulića uslijedila je rasprava u kojoj je
predavač dodao kako je franjevački
samostan bio veoma značajan, a posebna je
zanimljivost što je u njemu stolovao pater
Inocent koji je imao pisaći stroj, a to je u ono
vrijeme bio pojam. Po mišljenju dr. Ante
Sekulića pred franjevačkim samostanom
stoji budućnost - ukoliko bude shvaćanja i
razumijevanja - pošto je on nekoć bio
najviđeniji i najbogatiji franjevački
samostan. Franjevci su mnogo učinili za
očuvanje hrvatskog identiteta, svijesti i
jezika. Od 13. stoljeća, kada suse prvi put

javili na području Podunavlja pa do danas,
franjevci su bili i naši učitelji i naši pisci i
naši dušobrižnici, koji su pisali na
hrvatskom i latinskom jeziku. Kada je riječ
o značenju franjevačkog samostana, dr.
Ante Sekulić je spomenuo riznice i poručio
franjevcima da drže njihove ključeve, te da
čuvaju svoju arhivsku građu koja je posebno
vrijedna i dragocjena.

Izlaganje je završio sljedećim riječima: "U
nama tinja divna kultura po kojoj smo
ljudi".

15. studenog 2000.

U povodu 100. godišnjice hrvatske
franjevačke provincije Svetog Ćirila i
Metoda i 2000 godina kršćanstva,
franjevački dani su danas nastavljani u
dvorani "Nepkera" znanstvenim skupom na
mađarskom jeziku. Prvo predavanje je
održao profesor dr. Matyas Horvath koji je
govorio o ulozi franjevaca u školstvu u
Bačkoj, a poslije diskusije je nastupio dr. o.
Karlo Harmath s predavanjem na temu
"Franjevačka karizma danas".

16. studenog 2000.

Danas je završen program "Dani franjevaca
u Subotici" koncelebriranom svetom misom
u franjevačkoj crkvi koju je predvodio
biskup subotički monsinjor Eugenio
Sbarbaro, beogradski nadbiskup monsinjor
Franc Perko i monsinjor Stanislav Hočevar.

r.b

**Posjet dr. Ante Sekulića
"Bunjevačkom kolu"**

Unaprijediti kulturnu suradnju

Tijekom boravka u Subotici, u povodu
obilježavanja jubileja 100. godišnjice
hrvatske franjevačke provincije svetog
Ćirila i Metoda, bio je gost iz Zagreba
akademik dr. Ante Sekulić. Tom prigodom
dr. Sekulić posjetio je i HKC "Bunjevačko
kolo". Primljen je od Upravnog odbora
Društva na čelu s direktorom **Lazom
Vojnićem Hajdukom**. Razgovaralo se o
mogućnoj suradnji s matičnom državom, o
jednom sadržanim programu, napose na
planu kulture. Domaćin je tom prigodom
prezentirao program rada po odjelima, s
naglaskom na izdavačku djelatnost,
pokretanje edicija koje se tiču očuvanja i
njegovanja identiteta Hrvata u SR
Jugoslaviji. Zahvaljujući se na prijemu dr.
Sekulić je rekao da će u okviru svoje moći u
Hrvatskoj učiniti sve da naše prisustvo bude
zastupljeno i po sadržaju i kultiitetu, kako
bi ta suradnja bila u znaku približavanja i
obostranog obogaćivanja.

(b.s.)

Iz starog albuma

Ovako su se nekada pravile knjige, bez kompjutera, interneta, olova, olovnog sloga.

Krležijana

Groblje-čovjekova sudbina

Naše pamćenje šeta kao stara gospođica grobljem. Lijevo i desno poznati stari grobovi. Ima ih mnogo. Ne treba smetnuti s uma ni jednog trenutka da smo na groblju, da su nas grobovi rodili i da ni za nas neće nitko znati da smo i mi bili, kad nas jednoga dana spuste u podzemlje kao predmet.

Miroslav Krleža, 1917.

Crvena ruža

Nedoumica i neizvjesnost činjenja unosila je nemir u misli. Ipak, odlučio sam i odnio crvenu ružu u Končarevu ulicu. I moj otac je darivao ružu, i moj djed i sin će. I susjed je u neku ulicu ružu nosio. I njegov otac i djed, a i sin će njegov. To se zaustaviti ne može. Svaka ruža je bila raskošno lijepa i svaka je ime nosila, i poruku jasnu i nadu u laticama skritu.

Ruže će se njegovati uvijek i darivati u ulicama nekim, sve dok postojimo.

Mirko Kopunović

Jammes Joyce

Ulysses /21./

Dva čovjeka stajahu na rubu litice, promatrahu: trgovac, lađar.

Plovi u Bullock Harbour.

Napol prezirnom kretnjom glave lađar pokaza prema sjeveru zaljeva.

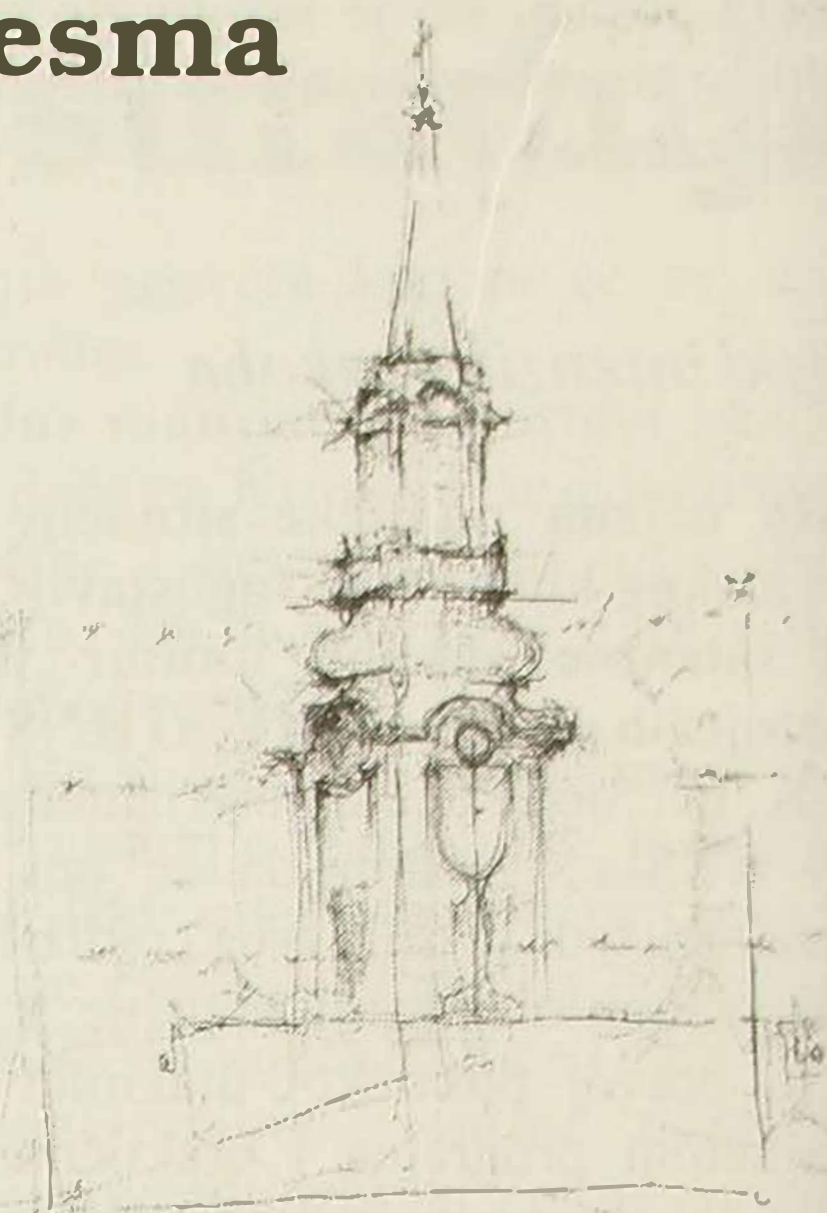
- Tamo vani dubina je pet sežanja reče. Već će doći ovamo, kad oko jedan nađe plima. Danas je devet dana odonda.

Čovjek koji se utopio. Jedrenjak, koji bordiža po pustom zaljevu, čekajući da val izbaci neku naduvenu mješinu, da suncu pokazala

Naš izbor Federico Garcia Lorca

Konjikova pjesma

Cordoba
Cordoba,
Daleka i sama.
Kobila crna, velika luna,
I masline u bisagama.
Mada poznam ceste,
Nikad neću stići u Cordobu.
I uravni i na vjetru
Kobila crna, crvena luna.
Smrt na me gleda
Sa kula Cordobe.
Jao, duge li ceste!
Jao, moja hrabra kobilo!
Jao, smrt me čeka
Prije no stignem u Cordobu!
Cordoba.
Daleka i sama.

Zanimljiva matematika

Pročitajte udžbenik matematike za treći razred osnovne škole no prethodno završite neki fakultet. Inače od djece nam prave idiote.

Mudrost

Pametno je čuvati se slabića, jer oni se svete još slabijima, i to bez milosti i naklonosti.

Razlika između vina i žene

* **Žena je plodni ostatak znanja ljubavi, čitav univerzum. Vino je tu kap sunca oplodeno u zrcu pijeska.**

* **Vino u grozdu oplemenjuje nebo i zemlju. Žena je uvijek negdje između.**

* **I kada je loše vino ne mrzi.**

* **Vino je bratstvo razlika, žena jedinstvo suprotnosti. Teškoće nastaju kada se razlike jave u suprotnostima. Lijepo je jedinstvo u razlikama.**

svoje podbuhlo, od soli bijelo lice. Evo me.

Produžiše zavojitom stazom dolje do male dražice. Zasukanih rukava stajaše Buck Mulligan na kamenu, za kamenom mu lepršala nevezana kravata. Neki mladić, koji se držao izbočine nekakve stijene, polagano je, poput žabe, pomicao zelene noge u hladetinastoj dubini vode.

Je li tvoj brat s tobom, Malachi?

- U Westmeathu je. Kod Bannonovih.

- Još uvijek ondje? Dobio sam razglednicu od Banona. Veli, da je tamo dolje našao dražesnu djevojku. Zove je fotodjevojkom.

Momentni snimak, a? Kratko osvjetljenje.

Buck Mulligan sjede, da razveže cipele. Na izbočini pećine neki stariji čovjek odjednompokaza svoje nabreklo lice. Pentrao se uz kamenje uvis, voda mu se blistala po čeli i u vijencu prosijede kose, voda mu se krunila niz prsi i trbušinu i brizgala iz crne tkanine oko bokova.

Buck Mulligan pomače se ustranu da bi se preverugao pokraj njega, pogleda prema Hainesu i Stephenu te se noktom od palca pobožno prekriži po čelu i grudnoj kosti.

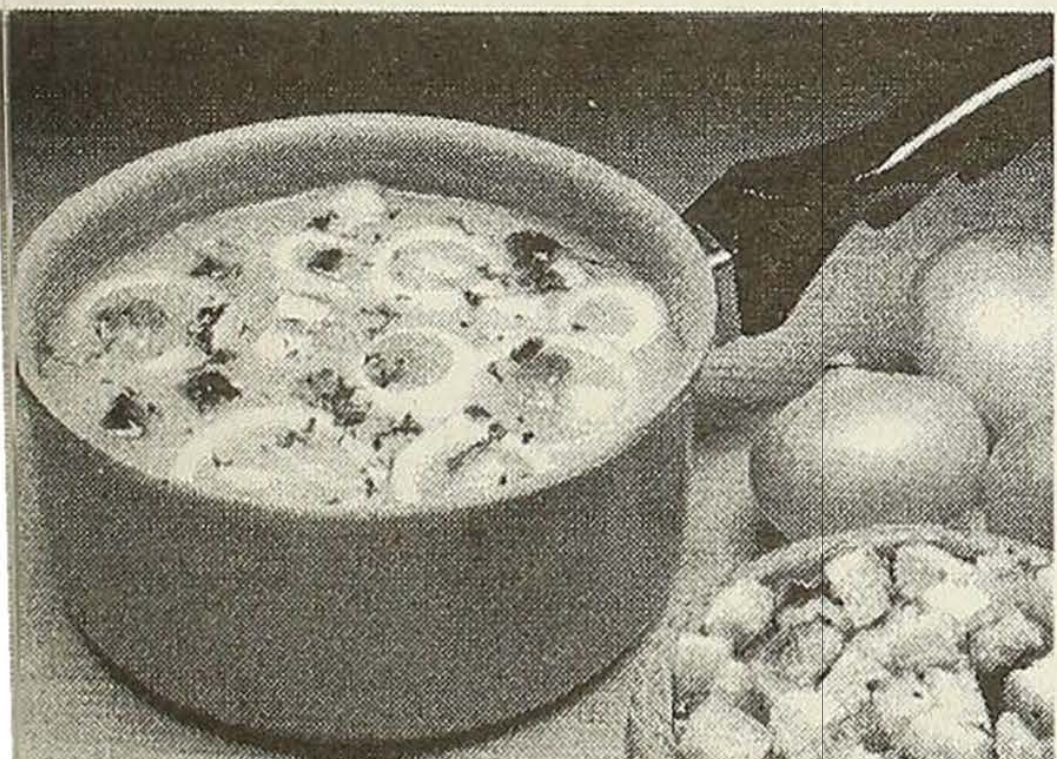
(nastavit će se)

Metabolizam prehrane

Hrana koju čovjek troši izgara u njemu stvarajući energiju za rad, dok veći dio izgaranja uz pomoć disanog kisika stvara toplinu tijela. Jedan od prehranbenih tvari čovjek koristi za gradnju organa, rad žlijezda i pojedinih organskih sustava, kao što su probavni, mišićni i živčani sustav. Nepotrebne ili neiskorištene tvari tijelo izbacuje kao otpad i fekalije.

U skladu po našim današnjim materijalnim mogućnostima koje uvjetuju kupovanje namirnica za ishranu, mi niti imamo energije nit nam žlijezde i ostali organski organi normalno rade, a izgleda da se ne odlađuju i hladimo.

Rastvaranje hrane počinje u ustima uz pomoć sline, a nastavlja se u želucu pomoću želučanog soka. U dvanaestniku se razgrađuje žuč iz jetre i fermenti iz gušterače, koji razgrađuju bjelancevine, masti i ugljikohidrate. Tako rastvorena hrana ulazi u tanko crijevo, gdje male resice usisavaju prehranbene tvari i preko jetre ih šalju u razne organe. U debelom crijevu vodo oduzima sadržaju crijeva vodu, pa se ostalo pri kraju probave formira stolica.

TEST DEMOKRACIJE

Da neke novinare je lako biti novinar, jer u svakom loncu su k obična boranija. Ključite grijanje.

Test za vozače

Svaki pet godina u auto - školu? Tko ne položi ovaj tekst, može se oprostiti s vozačkom dozvolom.

Pri debelom nanosu snijega na cesti ispriječio se snjegović. Kako valja postupiti?

Zaustavite vozilo i pričekajte da snjegović prijeđe cestu. Skrenite i potražite drugu cestu gdje nema snjegovića. Uključite grijanje. (Ppenešeno iz magazina karikature "Linea" broj 1. 1980.)

Rušenje

ČEREZ NJIH, FIKUSA, SRUŠIT KUĆU GRADSKU

Opet sam u nevolji, triba štogo srušit, a nedadu mi. Krenem kad oni već srušili, a ja buldužer nemam, tragač pod naslanom istrunio, oslobodili ga crvi, jest da su obećali napraviti i bolji i lipči i stariji, al ništa istrunio. Trotinet -- istina imam, al i on niki zarđo, a šta trotinetom i možem srušit? Tu i tamo kojeg nogostupca, al to i nije niki poso. Kad odjedred, komšija iliti susjed iz Dalmatinske nam sav uspinušen, zvoni i kaže "srušili nam arteski bunar". Srušili nam bunar, vidi ti nji, a vode ni za lik, a uz bunar smo odrasli, nije bunar posto dio nas, već mi dio bunara. I srušili, i tako ruše nam varoš kad već nismo grad Suboticu popriko i uzduž, a najviše onako upopriko. Kad odjedared, vratili nam bunar! Al to nije taj, niki izfajzovan, moderan, skoro na puce, a ne radi, nema vode. I sad šta? Kašem komšiji, rušiću ja i to Vladu. Dobro, neću rušiti već samo podgančovat. A on veli: "Bela, grijota je, vidiš da jedva ide". Gledim vidim i ono što ne vidim, i kašem: grijota. Oped, pundravac ušlo u me i moram štogot srušiti. Cocjalistički herostrat postat, (kako se razbacujem bunjevačkim ričim, milina, Smolje bi mi zavidio, a kazo je ono što je kazo, ebeš, varoš koja nema dnevne novnine koje izlaze dnevno bar jedared). A sad i "Žig" nikim njevima smeta, i on je hiba, oće dvotjednik al koji izalzi dvared misečno, po mogućnosti samo u julu, prid kanikulu. Ja se uzjogunio, i moram rušiti Vladu. Neću onu s galerije, neću ni onu s balkona, ali nije mi stalo ni do ove u podrumu. Oću baš vladu, pa zvala se ona i lokalna. I tako, rišio usprkos njima da srušim Gradsku kuću. Kaka im to politika, ogradili lipom lemeznom ogradom plac isprid nje, baš ogrdili ko ledinu dračom na

salašu, al se eto od tornja Gradske kuće ne vidi. Srušiću Gradsku kuću, pa nek se vidi. Lip plac, a zagrađen. Toliko. Urbi et orbi! P.S.

Pito sam i gospodina gradonačelika, bivšeg purgermeštra, šta misli o ideji rušenja Gradske kuće. Veli: "Dobro, ta ograda nas košta, a niko je ne vidi. Senki nēm lát". Nisam više živčan, krenio sam trotinetom na našu Gradsku kuću, jer pojedinim karadžićima, franciskovićima, kukarasima, božinovićima i ostalim fikusima mož past napamet da nabiju (sagrade) salaš pored Gradske kuće. Eto, nek im se bar ograđen plac nađe.

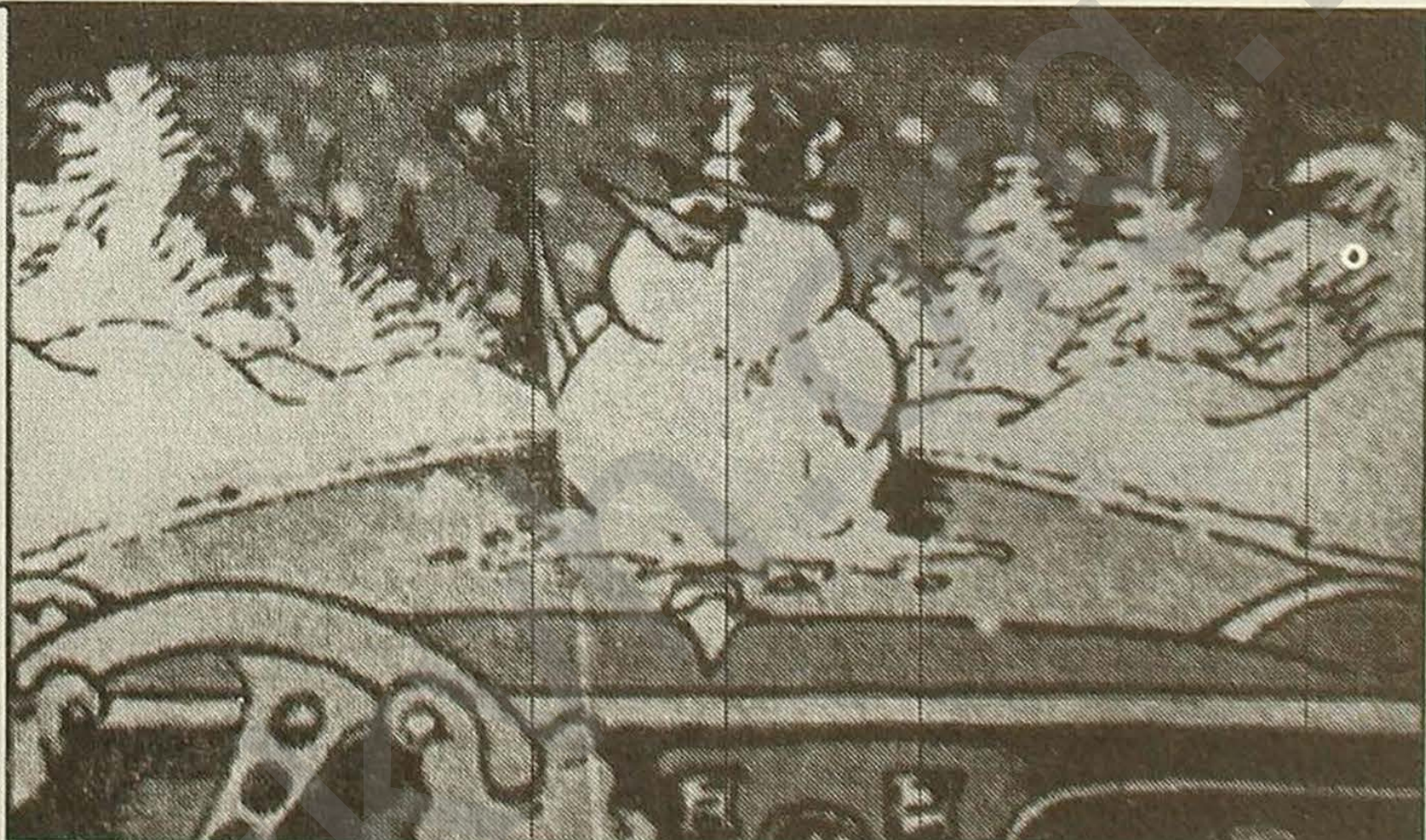
(V.b.)

Masa novinara napušta profesiju. Da bi služili političarima kao glasnogovornici. Eto, dakle, uvijek se nađe dosta novinara koji su političarima željni viriti. Makar iz kabineta.

Tanja Torbarina, Globus, 519

Kad bi ovo privrnili na bunjevački: mogli bi kazat; ovi naši (novinari) nas su fličkali livčom, a oni bi sad da i mi mazimo kandžijom. E, neće moć, jel ne bi bar tribalo moć.

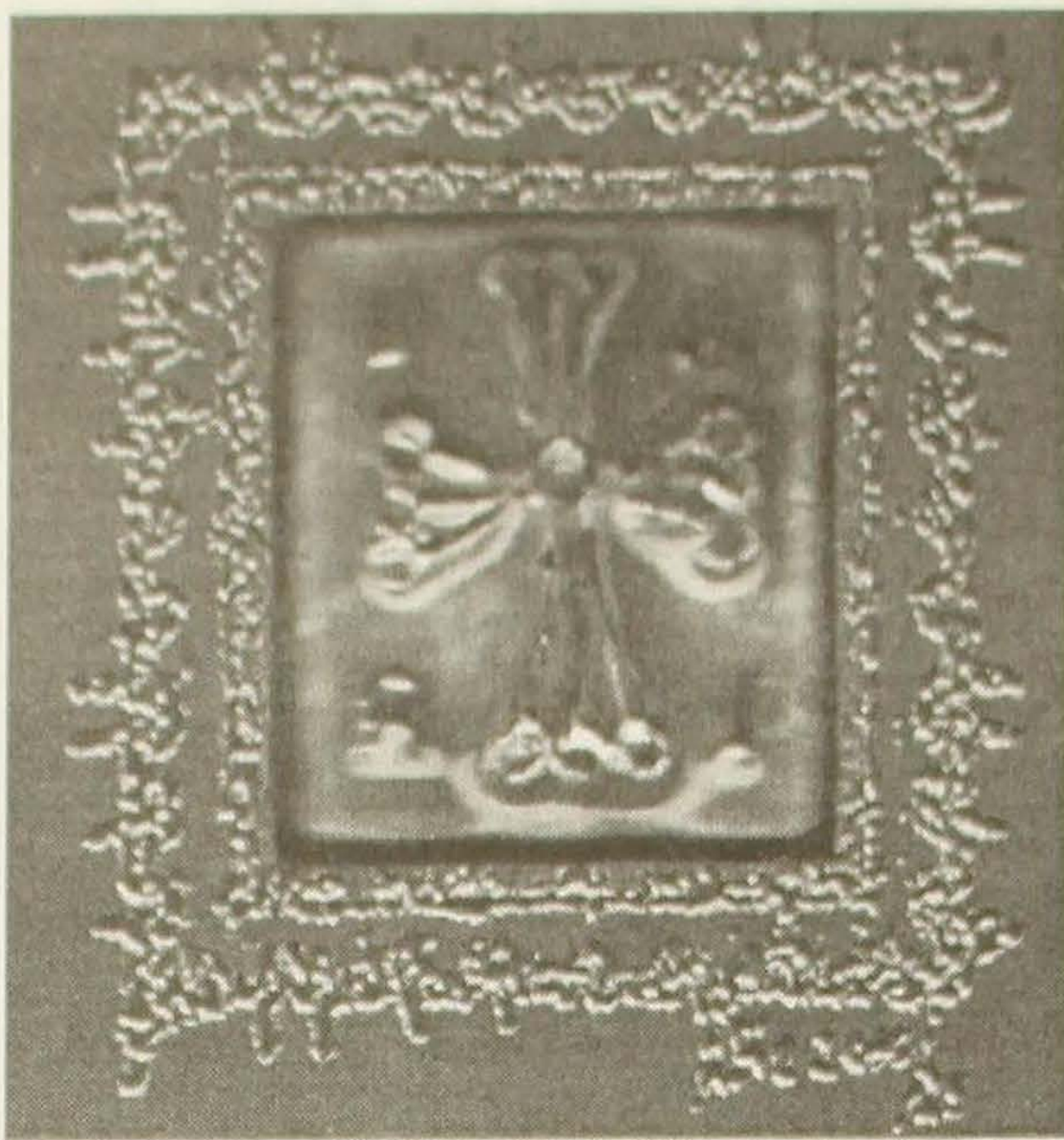
Križ sinteza neba i zemlje

U svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra "Bunjevačko kolo" 25. 11. 2000 god. dogodio se mali kulturni praznik. Te večeri u prepunoj sali otvorena je izložba keramike Stevana dr. Anišića. Izložba je upriličena povodom Jubileja A. D. 2000, kao i obilježavanja 25 obljetnice umjetnikovog stvaralačkog rada.

Već sama pozivnica, svojom likovnom opremom je izuzetna: tiskana na umjetničkom papiru bordo boje, reljefnim zlatotiskom križa, kao i križa na keramičkoj pločici, sa pozivom na četiri pisma: srpskom, mađarskom, latinskom i hebrejskom. Uz kraći umjetnički program, učestvovali su Pro- muzika, pjesmom Aleluja i violinista Lajko Feliks. Izložbu je otvorio vlč. Andrija Kopilović, istakavši višestruku i složenu simboličku vezu čovjeka i zemlje, da kroz križ u naporu stvarao osmisli i produhovi ljudsko trajanje ovozemaljskog življenja, gdje Isus označava i ostvaruje vječni spoj vjere sa nadom u spasenje.

Nakon otvaranja izložbe, svaki posjetilac je dobio zemljičku, na kojoj je bila priljubljena mala pločica sa križom. Još jedan znakoviti spoj križa, kruha i vina.

Izložba sa mjerom postavljena i aranžirana, kroz odnos križa i plodova zemlje, priča priču za sebe. Andrašić pristupa, motivu, temi križa istovremeno kao znak i simbol. Križ je jedan od četiri temeljna simbola, i ako je po formi najjednostavniji, dat presecanjem dvaju pravca, on otvara središte, i stoga je u svojoj jednostavnosti najsloženiji i najsadržaniji

simbol. Raznim stilizacijama Anišić upravo na liniji složenosti, otvara kako unutarnju dramu i trud čovjekovog života tako i njegovu radost. U oblikovanju zemlje, bojanju, ostvaruje sintezu, neba i zemlje, preplicući prostor i vrijeme. Tako kroz stvaralački rad umjetnika, zemlja dobiva dušu, zadobiva ontološku dimenziju trajanja, i progovara jezikom spasenja i muke. Pored nekih izloženih eksponata, postavljena je krunica, a ispod nje sveto pismo, tako zamisao umjetnika poprima funkciju uzlaznog, oličenu u mukama spasitelja.

Istovremeno krišćanstvom križ kao simbol dobiva dimenziju znaka.

Izložba vrijedna pažnje na kraju milenijuma.

(b. s.)

Premijera u Narodnom kazalištu Népszínházu (27. studenoga)

Eugène Ionesco: "Ludilo u dvoje", režija: Ninoslav Šćepanović

Obezličavanje komunikacije

Ludilo ili nemogućnost razlikovanja zajedništva na fonu komunikacije, a kao stanice jedinstva u dvoje? Postavlja se pitanje nakon odgledane predstave. Jasno, pravog odgovora nema. Dan je naslovom i reditelj Ninoslav Šćepanović istančanim nervom oblikuje i gradi taj sukob u tri razine, nagovještavajući završnu scenu tijekom cijele predstave, te kraj visi u zraku. Prvi sukob je na jezično-komunikacijskom planu: On --Ona drugi -- oni i stvari koje ih okružuju, i treći oni i vanjski svijet, koji do njih prodire zvukom, zvuci pucnjave, uzbune...

Nervoza njih, dana gegom, lucidno se dopunjuje, mnoštvo razbacanih kartonskih kutija i ostalih rekvizita. Kao da svaka služi suprotnoj namjeni za koju je u "normalnim" uvjetima namijenjena. Kartonske kutije, koje neprestano premještaju, traže svoje mjesto i mjeru između njih. Umiruju i potenciraju sukob njega i nje. U tom pretumbavanju dolazi do identifikacije i obezličavanja ljudi i stvari, nagovještavajući samo jalovu upotrebljivost.

U "nemogućnosti" komunikacije, u tom ludom sudaru apsurdnog i egzistencijalnog, stvari na sebe uzimaju

"odgovornost" praznine, scenski efektno ostvarenu u igri sjenki. Granica između tijela, sjenki i stvari se briše, ostaje samo očajnička kretnja koja uzima ulogu miritelja, u pripremanju završne scene, ingeniozno ostvarenu u poljupcu i davljenju njega u njoj i nje u njemu.

Jedina "istina" koja ih drži na okupu, i veže za taj prostor, jest opasnost koja zvukom dolazi iz vana. Ona ih približava, opasnost je zajednička, i odmaru ih za nov sukob, sukob u nastavcima, koji teče, i drži gledateljevu pažnju budnom tijekom predstave. U iščašenom pokretu tijela ta međusobna vezanost se još više potencira i Šćepanović, s izuzetnim osjećajem za detalj, na momente predstavu dovodi na rub komičnog.

U drami s dva lica stvari dobivaju dodatno značenje i funkciju čišćenja življenja, vidno razapetog među njima. Glumački na zavidnoj umjetničkoj visini predstavu su nosili Suzana Vuković i Zoltán Molnár; nenametljivom igrom, pazeći na ritam, dali su predstavi život i draž koji prebacuje daske.

Vojislav Sekelj

Trpljenje u Trajanju

Lazar Francišković, "Stara crkva",
Franjevački samostan, Subotica, 2000.

Stegnutim, zgusnutim stihom (kao odjek crkvenog zvona, "cincike") u spjevu "Stara crkva" Lazar Francišković uhvatio se u koštac s imaginarnom dimenzijom vremena zadatim konkretnim prostorom (salaša «ovratine», sokaci, varoš, grad, putevi...) prostorom određen vremenom trpljenja. Da li je čovjek "zadat" i njegova sudbina određena linijom vječnog čekanja izvan vremena, poetsko-filozofsko je pitanje za kojim pjesnik traga. Traga za čovjekom-putnikom, koji i ako ne shvaća puteve nade, vjerom vjeruje u grijeh, jer grijeh je izvijesnost koja nas "okuplja" u simboličkom trpljenju "napasti" savjeti u biblijskom smisli: bacimo kamen na grešnicu. Lik "putnika" koji spjev drži kao cjelinu dan je i lirski ostvarenje preko, fratarsamotnjaka.

Ponekad neki fratar

Sa torbom na ramenu

Mine

Uvratinama salaša.

Pjeva pjesnik i kroz opoziciju fratar (samotnjak) i salaš (usamljenik), rame i uvratine, on govori o "ekonomiji" torbe, čiju mogućnu sadržinu određuje pjesmom:

Toliki

Isprazni grijesi,

Za bolje sutra

Ljudi.

U ovome vijeku griješilo se u velikim brojevima, a bolje sutra još nije ugledalo svjetlost dana. Stoga tek poneki fratar, uvratinama mine. A znamo da i salaša i putnika-fratara uvratinama ponekad u minulim sjećanjima na njih tek ima. Sudbina salaša je poznata, a sudbina salaša je trajni žig ovih prostora punih ravnice. Pa će tu puninu ravnice Francišković dotaknuti trajanjem kao trpljenjem zbilje, gdje se lik fratara ocrtava:

Zbilja je drevna istina

O čovjeku,

Za obilj-životom trajanja.

O ovom obilju životnog trajanja pjesnik čuti uskrsnuće i traga za jednim čovjekom koji se gubi u konkretnosti kako bi nam svojom žrtvom omogućio vječnost. Ne vječnost života već vječnost tjelesnog spasa. Za Čovjekom koji obilježava dva milenija od svoga rođenja, u našim srcima. I čitamo, kao uvod u spjev: Knjiga je tiskana u povodu velikog jubileja, 2.000 godina rođenja Isusa Krista i 100. obljetnice Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Subotici. Plemenitom produhovljenom linijom knjige je crtežima obogatio mr. Ante Rudinski. Na kraju, sa žaljenjem, bez zamjerke konstatiram, šteta što je tehnički prelom knjige slab. Loš.

vojobela

Primjereno i prikladno o moralu

p Talanga, *Uvod u etiku*, Hrvatski studiji Studia Croatica, Zagreb 1999., str. 234

Činjenica da je nedavno objavljena čak *peta* knjiga u Hrvatskoj koja za cilj ima uvodom u etiku (vidi: Ivan Koprek, *Kao dio mene: etika-prijateljstvo-krepost*, Biblioteka Filozofska istraživanja, Zagreb 1995.; *Etika: priručnik jedne discipline*, uredili Ivan Čehok i Ivan Koprek, Školska knjiga, Zagreb 1996.; William Frankena, *Etika*, KruZak, Zagreb 1998.; te Richard Mervyn Hare, *Jezik morala*, Biblioteka Scopus, Zagreb 1998.) može govoriti u prilog najmanje dvije stvari. Prvu navodi i Talanga, a ta je da ova klasična filozofska disciplina u Hrvatskoj podulje vrijeme (zna se kada!) bila «zaboravljena» od strane jedne skupine filozofa koji su etičke fenomene promišljali iz «neke smislene alternative», naime revolucije, što je rezultiralo na drugoj strani velikim nedostatkom svakolike literature o etici. No takvo se stanje u posljednjih pet godina pokušava(lo) popraviti, a manjak knjiga *unekako* nadomjestiti. Naime, drugom, druga stvar jasno govori o *odsustvu* sustavnog i promišljenog planiranja kod izdavačkih nakladnika filozofskih knjiga.

A jedno takvo posve *nesređeno* stanje stvari u i oko knjiga filozofskih može biti negativnih posljedica po pitanju društveno-kulturnog konteksta filozofije. Recimo, činjenica da se treba li bolji dokaz za to od činjenice da u posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj nije objavljena niti jedna knjiga uvoda u neku drugu stožernu filozofsku disciplinu, na primjer estetiku ili pak ontologiju! Takvo stanje očito nedvosmisleno govori da u «politici» naklade filozofskih djela vlada jedno *kaotično* stanje te da ne postoji dogovor o minimumu strateških nakladničkih interesa..., što onda rezultira nezamjermom zastupljenošću, od vrste, preko predmeta i autora, pa do načina obradbe, iz filozofije.

Sve ovo naravno ništa ne govori protivu kvalitete Talangine knjige, niti smo nju ni negativno izdvojiti kao suvišnu, već je namjera bila da ovu prijepornu činjenicu samo kao povod da se nešto kaže o ovome problemu. Jer, *Uvod u etiku* Josipa Talange predstavlja, ukoliko je promatramo i vrednujemo iz kuta normi i standarda pedagoških djela namijenjenih studentima filozofije, *ponajbolji* pothvat, budući da je cjelovito, relativno obuhvatno i na vrlo prikladan način elaborira građu iz jedne od zadaćne perspektive. A to je postigla, za razliku od gore navedenih uvoda, čini se da što je nasta(ja)la na temelju predložka predavanja.

Nekako se po sebi podrazumijeva kako već i sam školski program uvođenja u filozofsku disciplinu zahtijeva *sistematski* način predočavanja najbitnijeg: od općeg navođenja najopćenitijih odredbi pojmova, zatim elementarnih ukaza na pojedinačnu i složenu problematiku predmeta, prikaza različitih načina rješavanja pojedinih prijepora, te iznošenja uobičajenih argumenata (i onih za i onih protiv), uz općenito pozivanje na reprezentativno povijesno naslijeđe. A to je ovdje na ovaj način i učinjeno. Doda li se tomu i *Bibliografija za daljnji studij* najznačajnijih etičkih djela na deset stranica, tim prije ona zaslužuje pohvalnu ocjenu.

S obzirom na to što bi se propedeutičko djelo trebalo pisati s nepristras(n)ih namjera te maksimalno nastojati držati se objektivno neupitnih referenci, kada se govori o problematici uvođenja u nešto što se pretpostavlja da je za uvođenika nepoznato, ipak nije namjerivo pitanje teorijske paradigme s koje se pristup realizira. Jer i od toga u velikoj mjeri ovisi u *što* se i *kako* uvođenik uvodi. Glede ovoga pitanja, Talanga ne skriva kako se onogome ravnao kantovskom tradicijom razumijevanja etike, te da je njegovo općenito stajalište «u širem smislu kantovsko», osobito kada su u pitanju načelni principi utemeljenja etike. To dakako ne znači da je ovo stajalište i dogmatski prihvaćeno te da ova knjiga predstavlja jedan klasičan kantovski uvod u etiku. Naprotiv, knjiga je pisana i s vlastitih autorovih filozofskih pozicija. Ali, budući da se oslanja i na tradiciju prisutna i u drugim filozofijama, osobito na suvremene rasprave, možda bi bilo bolje bilo reći kako imamo pred nama jedan *sintetski* uvod, koji u naznakama barem odsljikava stanje stvari u etici. Pa ipak, vrijedi općenita opaska da se više razlikovala tradicija tzv. anglosaksonskog razumijevanja filozofije a onda i etike od one koja je prisutna ili je pod utjecajem tzv. kontinentalne filozofske baštine. To znači da je u Hrvatskoj izraženiji logičko-analitički pristup od onog spekulativno-dijalektičkog, te da su općenito zastupljeni mislioci koji filozofiraju u okvirima takvog razumijevanja filozofije.

Tomislav Žigmanov

Štovani čitatelji, naš suradnik magistar jezikoslovlja Josip Buljovčić od prošloga broja u svojoj rubrici na jednostavan i jezgrovit način iznosi jezične probleme s kojim se često susrećemo, a da toga (također često) nismo ni svjesni. Ujedno vas molimo da i sami sudjelujete u kreiranju ove rubrike vašim pitanjima, savjetima ili pak primjedbama.

Pisanje glasovnih Skupova ije i je

Treba li pisati rječnik ili riječnik, cjenik ili cijenik, svjestan ili svijestan pitaju mnogi. Pravopisno pravilo kojim se regulira ovo pitanje jednostavno je (naoko) i glasi: gdje se izgovara dvoglasnik (tj. diftong ie) piše se *ije*, a gdje se izgovara skup *je*, tako se i piše, kao što se vidi iz primjera: *dijeliti* -- *djelidba*, *riješiti* *rješenje* i sl. Međutim, osobama čiji materinski govor nije (i)jekavski već ikavski ili ekavski preporučljivije je poći od vlastita izgovora, uz napomenu da moraju dobro razlikovati dug i kratak izgovor (kvantitetu) samoglasnika i odnosno e, to jest utvrditi jesu li pod kratkim ili dugim akcentom. Usporedimo primjere iz sljedeće dvije skupine:

ik.	ek.	ijek.
čovik	čovek	čovjek
misto	mesto	mjesto
vitar	vetar	vjetar
2.		
rič	reč	riječ
mlíko	mlěko	mlijéko
snĭg	sněg	snijĕg

Ako navedene riječi pročitamo glasno i pravilno naglasimo, lako ćemo uočiti da su samoglasnici i/e u prvoj skupini kratki, s jednim od dva kratka akcenta, a u drugoj su isti glasovi dugi, jer su pod jednim od dva duga akcenta. Zato riječi iz prve skupine pišemo sa *je*, a one iz druge sa *ije*.

Do nesigurnosti ponekada dolazi zbog činjenice da je u osnovnoj riječi skup *ije*, a u izvedenoj od nje *je*: *cijena* *cijenik*, *dijeliti* *djelitelj*, *grijeh* *grješka* ili *greška*.

Posljednji nam primjer kazuje da se umjesto *je* za kratko *i* ili *e* može pisati i *e*: glas *j* iz kratkoga *je* gubi se kada se nađe iza glasa *r* ispred kojega je neki drugi suglasnik, primjerice: *brežuljak*, *grehota*, *vredniji*, *ogrev*, *okrepa*. U ovim se slučajevima prema ranijoj normi nije moglo pisati *j*, dok sada važeći Hrvatski pravopis u ovakvim riječima dopušta dvojstvo. Međutim u oblicima u kojima nije prozirna veza s riječi u kojoj je dvoglasnik, *j* se ne piše: *trezven* (usp. trijezan), *vremena*, *potreba*, *usred*. Oblici riječi u kojima je dopušteno dvojstvo navedeni su u pravopisnom rječniku.

Mr. Josip Buljovčić

Problem regulacije saobraćajnica u centru grada

Hodeći u hodoljublja svojim gradom u mojem vremenu i njegovom sadašnjem trajanju prostora, nekako se poneki put nelagodno osećam. Od vajkadašnje silne želje da ga što bolje upoznam, od njegovog nastanka pa sve do danas, a sticajem okolnosti esnafskih, kao povremeni urbanista, planer ili «zaštitar» imam čudnovato osećanje da hodam u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

U traganju za **istinom** o nastanku nekog grada prohodio sam mnogima od njih, nažalost više kroz knjige nego njima samima, kroz milenijume u svetu. Spoznavši tako uzročno-posledično vezu između prirodnih preduslova (voda i topografija terena) i vajkadašnjih prastarih trgovačkih putova koji su se ama baš tamo ukrštali zbog odmorišta, a usput i razmene roba -- **TRGOVIŠTA**, od kojih su postupno nastajali i **GRADOVI** u kontinuitetu vremena i prostora. Ovo potvrđuje i jedan od primera, ne slučajno odabranih, koji me podseća na SUBOTICU. Naime Lewis Mamford u svojoj knjizi «Grad u historiji / nastanak-njegovo mijenjanje-njegov izgled/», «Naprijed», Zagreb, 1968., str. 78. beleži: «Sumerski ideogram za trg imao je oblik slova Y». Sumerima se pripisuje izum klinastog pisma itd. u prethodnim milenijumima civilizacijskih tokova. Upoređujući ovo (i slična saznanja) moguće je uspostaviti prepoznatljivost i sa našim GRADOM u planimetriji današnje **pešačke zone**. Upravo stecište tih prastarih trgovačkih suvozemnih puteva u međurečju južnog toka dvaju moćnih panonskih reka bilo je i odmorište i trgovište, zahvaljujući prirodnim preduslovima, na sredokračji dvaju reka, a sa obiljem vode. Ovi putevi su se ukrštali baš tamo gde se nalazi danas tzv. sunčani sat. To mesto je u srednjem veku bilo južna kapija gradskog utvrđenja i tržište ispred njegovog podgrađa. Vremenom u kontinuiranom procesu gradogradnje ove varoši formirao se gotovo istovetan **PLANIMETRIJSKI IDEOGRAM**, ne u obliku slova «Y» već u **TROLISTU DETELINE**. Ako je Ulica Borisa Kidriča stabljika **korzo**, onda su **trotrg** danas zvani Trg slobode, Trg Republike i Trg cara Jovana Nenada njeni listovi.

Svi ti putevi i trgovi (trčišta) bili su u prošlosti prohodni, a mi smo ih svojom planerskom aktivnošću **ZATVORILI** i učinili ih

prohodnim samo za pešake i to sa opravdanim razlogom, jer to je najgradskiji deo GRADA!

Ali...

Ako se GRAD razume kao živi organizam koji raste, stasava obično i traje, onda mu se može prići i ovako: **ako je čovek graditelj grada, onda je i grad primeren njegovom graditelju!** Da bi taj uzajman odnos mogao da opstane sledi i nova usporedba: graditelj ima svoj skelet koji nosi **KIČMA**, čemu je istoznačac odnos **SAOBRAĆAJNICE**.

Putevi. Isto tako, to lekari bolje znaju, kada je u pitanju građanin, a mi planeri grada kada je u pitanju grad, da postoji spoljni vidni omotač tog **gradoorganizma** kao i nevidljiv unutrašnji. Kod građanina su to krvotok, itd., a kod planera grada se to zove infrastruktura- vodovod, kanalizacija itd... E, po ovom pitanju planeri grada učinili su, to danas možemo zaključiti, podosta propusta u proteklih vek i pola. O ovim propustima posle. No, ovom prilikom bitno je istaći da **nisu bili vizionari gradogradnje** po osnovu suštinskog pitanja **SAOBRAĆAJNICA** kao nosioca **kičme funkcionisanja GRADA**, kao **gradoorganizma**.

Pariz, London, pa i drugi gradovi Evrope i sveta, onomad u prošlim vekovima dobijali su, za ono doba začuđujuće bulevare, **rušeci podgrađa koja su uistinu planirali pravi vizionari**, za puteve i prevozna sredstva koja nisu ni znali da će se pojaviti automobil, tramvaj, podzemna željeznica (metro) i da ne redamo dalje. I ti njihovi hrabri **RUŠILAČKI** zahvati onomad postadoše u narednim vekovima velelepim, funkcionalnim i danas tako prepoznatljivim za svaki od tih gradova.

Mi, planeri ovog grada, prema analizama, gotovo stalno smo pravili grešku za greškom u tako smelim potezima i GRAD nam je izmakao iz ruku, a o vizijama da se i ne govori kad nam se GRAD raspuzao kao pogača od slabo zakuvanog kvasca, prepun uličica slepih sokaka, tolerišući «planski» nekontrolisanu izgradnju («divlja gradnja»).

(Nastavlja se: u sledećem broju «Preduslovi za regulaciju saobraćaja unutar zaštićene zone centra grada»).

Mr Ante Rudinski

Predstavljamo: Antonija Piuković

*Zar je ljubav samo to
što pružaš mi,
nisam znala što to znači voljeti
a kad sam tebe sreća voljeni
mislila sam na svijetu si
jedini...*

Stihovi su pjesme "Zar je ljubav..." jedne od mnogobrojnih iz repertoara naše Subotičanke, solistice **Antonije Piuković**. Upoznat ćemo ju i uspjehe ostvarene u njenoj dosadašnjoj pjevačkoj solo karijeri.

Rođena je 9. veljače 1975. u Subotici. Prvi kontakt s muzikom je bio sviranje u Subotičkom tamburaškom orkestru gdje svira od 1983. godine. Samostalno se prvi puta pojavljuje 1993., prvo kao solo pjevačica ispred juniorskog tamburaškog orkestra, a nakon toga nastupa i s "velikim" Subotičkim tamburaškim orkestrom. Usporedo pored srednje Ekonomske škole pohađala je i srednju Muzičku školu u Subotici (završila je dva razreda teoretskog odsjeka). Nakon toga se upisala na Ekonomski fakultet, te

"Pjevanje je dio mene"

u nižu školu muzičkog pjevanja koju je i završila u klasi profesorice Ewe Herdok. Pohađa privatne sate pjevanja kod profesorice Vere Kovács Vitkai

u Novom Sadu i kod profesorice Emilije Barát u Subotici.

Prvi veći nastup na koncertima bio je 1996. Subotici sa Zvonkom Bogdanom, kao solistica. S tamburaškim orkestrom 1998. gostuje u Nerbertu u Belgiji. U povodu "Tjedna Hrvata iz Vojvodine" gostuje u Zagrebu 1998. Iste godine Velikom tamburaškim orkestrom RTV NS-a, prigodom proslavljanja 40. obljetnice kuće je njeno gost. Članica je zbora "Isusova Uskrsnuća". U duhovnoj muzici prepoznaje i nalazi sebe. U širokom repertoaru najčešće pjeva starogradske pjesme, romance i šlagere.

U dosadašnjem radu ističe Stipana Jaramazovića i Zorana Mulića kao osobe koje su joj najviše pomogle. Za Antoniju glazba je više od glazbe; u njoj vidi spoj kozmičkoga i zemaljskoga, prolaznoga i vječnoga, jer je za nju glazba sveprisutna, oplemenjuje čovjeka iznutra, a iz vana ga čini sretnim i opuštenim. Glazba za nju nadilazi smisao puke prolaznosti, jer je ona trajna tajna ljudskog postojanja.

Tamara Babić

Muzika bez duše

Zvuči banalno, ali je nesporno: čovekova umetnost otkriva ga. Iz muzike članova sastava «Ethnokor» vidi se, razgolićeno, da to nisu romantični idealisti, koji se teško suočavaju (i snalaze) u materijalnom svetu oko sebe, već momci koji će, «kad porastu» biti (ili već) izuzetno uspešni privatnici, preduzetnici sve svemu «situirani» ljudi. Hoću reći da su oni šeno potkovani svirači, ali umetnici nisu. Po vokaciji nikako, po profesiji možda, ali neće biti i u starosti, u to sam siguran. Toj muzici nedostaje duša, strast. Uvek sam govorio kako za više umetnosti i «onostranog», božanskog, ima u falš besomučnom udaranju (iste) žice, u jednom Howlin Wolfa (Hauling Vulf), nego u svim besprekornim tehničkim bravurozama Claptona (Erik Klepton). Jer, Clapton je uspešan poslovni čovek (estrade), a Howlin Wolf (i, mada je umro) i ostao umjetnik. S velikim «u»: Umjetnik. Da to približim ovdašnjojaciji, i najgore otaljana «tezga» mlađanog Lajka Félixa svetlosnim je godinama ispredeno (u muzičkom smislu) odrađenog koncerta Jovančića i drugova. Félix je umetnik, Jovančić, Bakos, Dukić, Kucsera, Rusić, Davčik, Đivanović i ostali su muzičari. Tačnije muzičari», vrsne zanatlije. Ali oni bi vrsne zanatlije bili i u kakvom drugom fahu. Umetnici ne. Umetnik se rađa, a ne postaje.

Uzeto dalje: ja obožavam etno, narodni melos, izvorni folklor, akustičarsku psihodeliju, folk i country rock, free form, ambijentalnu muziku, improvizaciju, jazz-rock i free jazz, naročito «World Music» i «New Age» muziku. To je širok dijapazon izvođača (ali i Umetnika), od Farka Turea i grupe «Karikás», preko «Chieftains» i «Dubliners», do «Incredible String Band», grupe «Mizar», «Flock» i (li)

Samo Yamash, te Tomite, Sakamotoa, «Sun Ra», Dona Aylera, i ravi Shankara. No, «Ethnokor» ne svira ništa od toga. A hteli bi (i smatraju) da sviraju sve. Za izvođenje ma kog od ovih (srodnih) žanrova koji u biti imaju istu ideju vodilju i isti senzilibitet postoje samo dva puta. Samo dva. Tertium non datur, što bi rekli latini. To su: ruralni, «prljavoizvorni» ili «etnički». Za prvi pristup momci iz grupe su «preozbiljni» i «fini» i nedostaje im (makar i u manjoj količini) spontanost(i). Za drugi su nepripremljeni i neprilagođeni. Uostalom, sem što su «muzičari», bukvalno svaki od njih ima i drugi (tačnije prvi, primarni) posao. Umetnik je onaj koji -- Umetnik. On to nije uveče, a prepodne je (recimo) tonski snimatelj ili kompjuterski inženjer, vlasnik export import firme, ili trener borilačkih veština... U svetu muzike malobrojni su umetnici koji u svojoj muzici, koja je bazirana i na tragu (je) gorepomenutih žanrova ovladaju s pristupom, majstorski ih koristeći. Takav je, recimo, Taj Mahal crnputi američki diplomirani inženjer stočarstva ali (i) muzikologije i teorije muzičke filozofije, koji na pločama zvuči kao i najviše i arhaičnije, iskonskije od kakvog naćefleisang bluz pevača (slepog i nepismenog, ali ne se), sa sve zatvorskim stažom od najmanje dve decenije. Dakle, ovaj «teški radnik» po titulama i obrazovanju, strastven je do ogoljenosti i izvoran, ma o kom se radu radi. U etnu etno zaostavštine Afroamerikanaca i njihovog folklora radilo: od karipske muzike, do hindu i džazza: Umetnik.

Uzeto dalje: branu muzičke koncepcije «Ethnokora» moglo bi se reći kako oni izvode 99% sopstvenog izvođenja, što je za svaku hvalu, a njihova muzika je tek na tragu etno, ambijentalne i New Age muzike. Slažem se. Recimo da je tako. I onda momci, tu nema trunke spontanosti, strasti. I, znate li, D o s a d n o je! I pretenciozno. A to, ma koliko bilo u suprotnosti jedno s drugim, čini dobru kombinaciju. Na žalost, Jovančić i Co. isporučili su publici upravo tu smešu: dosada + pretencioznost. To Umetnici sebi ne dozvoljavaju. Ne zarad sebe zarad svoje publike.

Uzeto dalje: bih ipak završio u tako tamnim tonovima (ja sam sa gotovo svim članovima grupe dobar prijatelj tako da u ovom tekstu nema ni trunke animoziteta prema njihovim ličnostima) valja priznati: sjajan i osmišljen solo Rusića na akustičnoj gitari s pet žica, u drugoj polovini koncerta. I drugi: give me some soul!...

Robert G. Tilly

Inercija identiteta (2.)

Moja greška

I pokušao sam. Moja šutnja se prelama između camusovskog da je samoubojstvo jedino filozofsko pitanje vrijedno pažnje u ovom vijeku i sartreovskog: "Pakao, to su drugi". Pišem roman, determiniran navedenim citatima. Poetski roman, radni naslov "Uzmi -- dodaj", tema poslijeratna, završen ovoga ljeta. Osjećam da romanu prethodi tekst zabilježen u komadiću kristala, pohranjenog negdje u kozmosu, znači već napisan. Uostalom, kao i sve što je napisano i bit će napisano, sadržano je u nekom tekstu, potrebni su samo senzori, riječi... da se tekst presloži, raščita. Umjetnik riječi ugrađuje u smislenu cjelinu kako bi bio prepoznatljiva s vremenom nastajanja. Hoću reći, za mene u početku tekst bijaše, riječ i riječi dolaze poslije da artikuliraju povijesno trajanje bića kao što je čovjek. Dugo to iščitavanje traje, ali mutni i mukotrpni su putevi stvaralaštva. Na sreću, po čovjeka i nedokučivi.

U međuvremenu, u zbornici, napetost i netrpeljivost raste. Uspijevaju u tome. Blago kazano, prema meni se ponašaju nekorektno, ali to nije moja greška. Ne optužujem ih. Gore ot toga: žalim ih. Rat i dalje traje. Mi u školi nešto slavimo, dan škole mislim, u neko poodmaklo doba prilazi mi za stol direktor D. R. i uzrujano sjeda. (Ipak ne ime i prezime, ničim ne zaslužuje da iz nekog napisanog teksta dobije konkretizaciju u riječima). Znači, prilazi pogledom punim sitne mržnje, kaže: "Ako ovi tvoji prijeđu Dunav, dobit ćeš od mene prvi metak u čelo" i to gestom ruke potkrepljuje. Gledam ga bijelo i odgovaram, s nekim inatom: "Što bi oni Dunav uopće prelazili, zapitaj se što ovi tvoji tamo rade, i traže". Ustajem egzaltirano i odlazim. Doma. Ponoć je već davno minula. Pišem pjesmu "Vukovar". Objavljen u subotičkom časopisu "Rukovet" (nastavit će se)

Vojislav Sekelj

Broj "Informatora"

Manjine o namima sebi

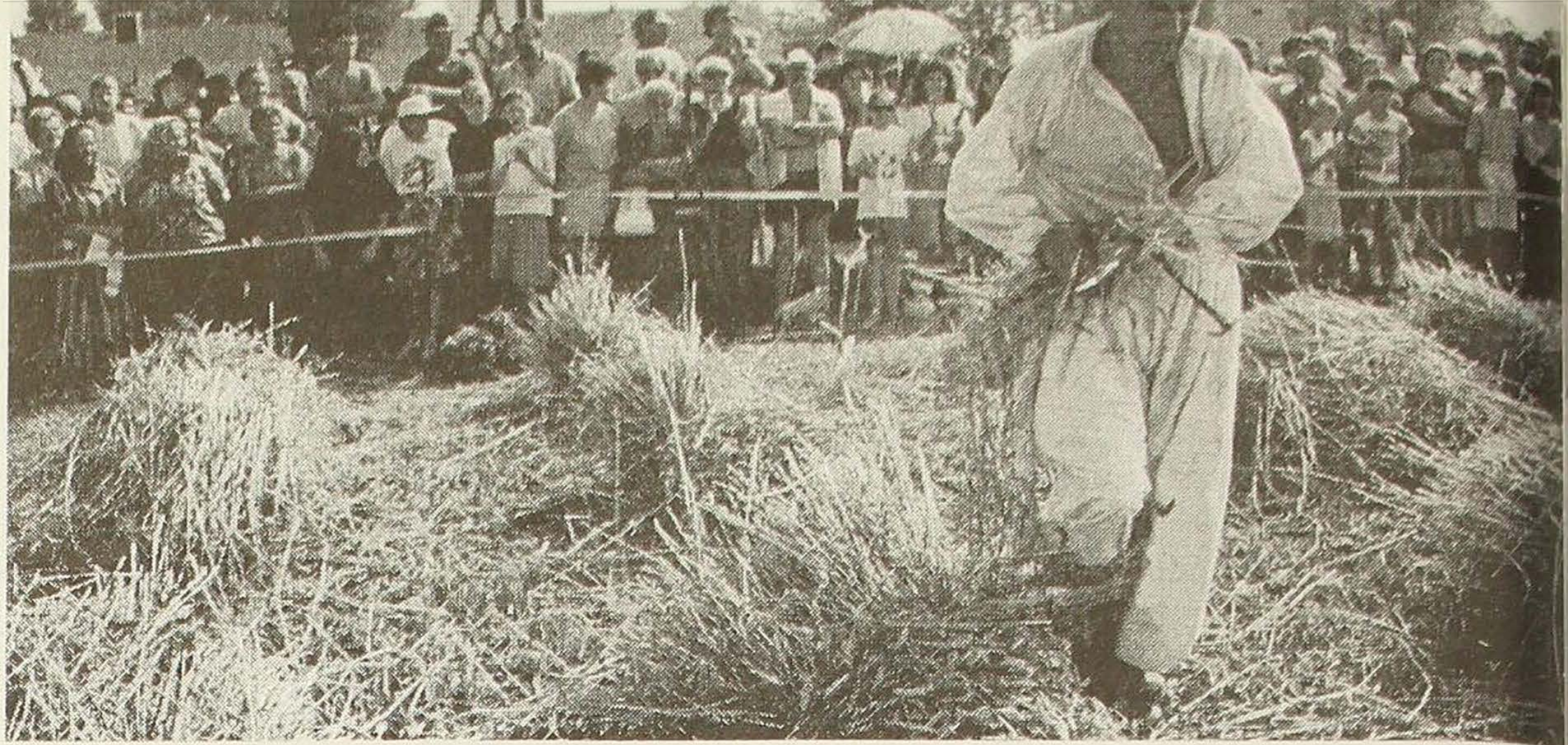
dana iz tiska je izašao novi broj časopisa "Informator", ga izdaje nevladina organizacija iz Novog Sada Centar za kulturalnost. Inače, ovaj je časopis, koji izlazi nešto više od godine, svoj već pomalo prepoznatljiv profil stekao akcijom i bavljenjem pitanjima "kulturnog stvaralaštva manjinskih zajednica u Vojvodini", i to na taj način da predstavnici

manjina pišu o stanju i problematici u vlastitoj zajednici.

Gavnina tekstova u novom dvobroju (13-14) "Inforamtora", okupljeni u rubrici "Reflektor", posvećeni su promišljanju i analizi proteklih izbora iz perspektive vojvođanskih manjina. Tako Juraj Bartoš piše o izborima iz kuta slovačke manjinske zajednice, Niku Čobanu rumunjske, Tibor Mesman mađarske, a Tomislav Žigmanov u kontekstu hrvatske zajednice u Vojvodini. U rubrici "Aktuelnosti" "Informator" donosi Deklaraciju o međuetničkim odnosima u Vojvodini/Srbiji Centra za multikulturalnost, zatim Izjavu sa seminara "Možemo zajedno", te "Prijedlog za formiranje posebnog nastavničkog vijeća za dio nastave na mađarskom jeziku". Na kraju, u rubrici "Prikazi" dr. Julijan Tamaš piše o književnom životu u rusinsko-ukrajinskoj zajednici u proteklom desetljeću, a Tomislav Žigmanov donosi prikaz najnovije knjige o. Tome Vereša.

Mirko Kopunović

Potkraj XVIII. st. i os. u XIX. st. državne su vlasti u plodna područja počela naseljavati Nijemce i Mađžare, a to je imalo poslužiti denacionalizaciji južnosl. pučanstva. B., pretežito seljaci bez razvijene nac. kulture i jake vlastite inteligencije, a odvojeni od hrvatske, bili su izloženi jakoj mađžarizaciji. Više bunjevačkih obitelji (Vojnić, Grašalković, Antunović, Mamužić), a neke od njih bile su pravi veleposjednici (Vojnići, Latinovići). B. su imali i razvijeno građanstvo, koje je imalo važnu ulogu u gradovima Somboru, Subotici i Baji. Tek u XIX. st. s nac. homogenizacijom Mađžara počinju se ozbiljno kidati veze bačkih Bunjevaca s ostalim Hrvatima. Državne i crkv. institucije radile su u Bačkoj na mađž. nac. integraciji, a to je često prelazilo u prisilnu mađžarizaciju bačkih Bunjevaca, od koje su najviše stradali, os. u svojim plemićkim i građ. redovima. Uz kolonizaciju, mađžarizacija se provodila preko mađž. svećenika, uvođenjem mađž. jezika kao službenoga (u Subotici 1839) i nastavnoga (u školama je hrv. jezik ukinut između 1868. i 1897), zabranjivanjem bunjevačkih nar. društava, proganjanjem njihova tiska i sprječavanjem uporabe nar. imena. U nar. obranu Bunjevaca prvi je ustao Ivan Antunović, koji je 1870. pokrenuo *Bunjevačke i šokačke novine.*, 1871. izdao *Bunjevačku i šokačku vilu* te 1882. napisao vrijednu *Razpravu o podunavskih i potiskih Bunjevcih i Šokciah*. On je, kao i Boza (Ambrozije) Šarčević, tražio jezičnu ravnopravnost u domaćem životu, u nižim školama i općinama, a jedino je Blaž Modrošić bio odlučniji i tražio priznanje narodnosti i jezika u javnom životu i ravnopravnost s Mađžarima. Antunovićev. kult. rad razvio se narodno-polit. pokret zauzimanjem njegovih učenika: Paje Kujundžića (izdavao i uređivao *Subotičku Danicu*, 1884-1914), Mije Mandića (pokrenuo i izdavao *Neven*, 1884-1914) i Kalora Milodanovića (izdavao i uređivao od 1876. *Subotički glasnik*). Uz to je 1878. utemeljena u Subotici Pučka kasina, koja je postala središtem hrv. društ. života među Bunjevcima. Iako je bunjevački preporod i otpor mađžarizaciji napredovao, do 1918. nije dao i formalnih rezultata, pa su B. prevrat dočekali kao izlaz iz teška položaja. Pod

vodstvom Blaška Rajića među njima se razvio nar. pokret za oslobođenje; 10. XI., na velikom nar. zboru u Subotici, proglašeno je njezino odcjepljenje od Ugarske. Zajedno sa Srbima, B. su osnivali nar. vijeća i proglasili ujedinjenje Vojvodine s ostalim južnosl. zemljama u novu zajedničku državu. Trianonskim ugovorom (potpisan 4. VI. 1920) gotovo je polovica bunjevačkih i šokačkih Hrvata (oko 180 000) ostala pod Mađžarima i bila izložena mađžarizaciji. Ni u Jugoslaviji B. nisu osigurali nar. slobodu, nego su čak bili izvrgnuti nasilnom srbiziranju. Bački B. pristajali su uz politiku HSS-a i podupirali

Bunjevci /2./

njegove vođe, posebno V. Mačeka. Najveća manifestacija jedinstva dogodila se 1936. u Subotici prgodom proslave 300. obljetnice dolaska najveće skupine Bunjevaca u Bačku. Za okupacije 1941-45. velik dio B. pobjegao je iz Bačke pred mađž. okupacijskim snagama. Potkrja postojanja Jugoslavije i nakon njezina raspada 1991. položaj Bunjevaca ponovno se pogoršava. Pojačano je njihovo iseljavanje iz Bačke, a među preostalima srbijanske vlasti potiču othraćivanje, između ostalog i izdvajanjem narodnosne kategorije "Bunjevac" iz jedinstvenog hrv. korpusa.

Jezik. B. se služe govorima ikavskoga novoštokavskog dijalekta. Svi su štakavci

(klišta, štap, kućište). Naglasaj je izrazito novoštokavski, zap. tipa (uz rijetke iznimke). Deklinacija je također novoštokavska, u mjestimične ostatke starijih padežnih oblika i nekim krajevima. Infinitiv je bez kranjega (radit, reć). Imperfekt je izgubljen, aoris rijedak. Razlika između č i ć ugl. se čuva, glas gubi se ili se, osobito intervokalno, zamjenjuju glasovima j i v. Mjestimice nije provedeno najnovije jotovanje, prije svega iza usnenih suglasnika (skupji, dubji, suvji). Bunjevački govori čuvaju ugl. zajedničku fizionomiju iako su u raznim krajevima pretpjeli različite utjecaje. Među samim Bunjevcima uočljiva je razlika u sudbini vokalne skupine ao, nastala vokalizacijom sonanta l na kraju sloga. U jednim se govorima te skupine steže u dugi o (pivo, peko, poso), u drugima u dugi a (piva, peka, posa). Osjetnije su razlike u rječniku. U svim će se bunjevačkim govorima naći priličan broj orijentalizama (turcizama), iako manje nego u nekim susjednim govorima. U krajevima bliže moru B. su od starinačkih govora primili mnoge talijanizme, a bačke su bunjevačke govore ušle mnoge njem. i mađž. riječi. B. su u Hrvatskoj sudjelovali u izgradnji standardnoga hrv. jezika jednako kao i ostali Hrvati, ali se u Bačkoj ikavica duže zadržavala, s time da su u tiskanim tekstovima pa i u književnima, mogle naći i poneke mjesne dijalektalne osobine, a to se u pjesništvu i knjiž. prozi povremeno pojavljuje i danas.

HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA (BE DA)
Zagreb, 2000. Leksikografski zavod

Gledajući niz putove

Ne jêdi se

Slušam Chopina. Polako vozim, jer putovi nedavno popravljani još kriju rupe i iznenađenja na putu. Prolazim kroz Čantavir, Kevi, Utrine, Bačko Petrovo Selo. Studeni je na izmaku, a jugo donosi neuobičajenu toplinu za ovu dob godine. Vjetar se igra posljednjim listovima na ogoljenim granama drveća. S polja su obrani i kukuruzi. Poljodjelci su završili ovogodišnje radove i sad po kućama trpe rad koji su uložili.

Prelazim branu na Tisi (za koju mnogi kažu da je usporila rijeku i da će vremenom Tisa bara postati). Radujem se svakom putu u Novi Bečej. Ta varoš, ušorena i smještena uz rijeku, odiše poslovičnom lalinskom mirnoćom i spoznajom da vrijeme ide i da smo mi tu da bismo uživali sad i ovdje. Novobečejski tvrde kako njihova varoš nije nova već stara, jer je prvo izgrađen Novi Bečej, a potom, nakon katastrofalnih poplava, narod se preselio prijeko, na bačku stranu, i tu je nastao Bečej. Kasnije, ljudi su se vratili i žive i u jednom i drugom mjestu. U varoši Novi Bečej žitelji su Srbi i Mađari. Ne svađaju se, a htjeli su ih proteklih godina zavaditi.

Život teče mirno, ko Tisa.

Veselim se susretu sa Stevom i znam kad poslovnom razgovoru dođe kraj i ja pomenem novce i izmirenje dugovanja on će reći:

-- Ne jedi se, biće.

-- Siguran sam, bit će.

Volim prošetati bentom, odnosno dolmom kako Novobečejski a i svi Banačani zovu nasip uz rijeku. Uredili su šetalište. Okitili ga žardinjerama i kandelabrima. Tu se sreću šetači, rekreativci, sportaši, zaljubljeni i oni koji to nisu, ribiči... Uz obalu vezani čamci i brodići, a u restoranu ljujaju se na vodi. Tu je i plaža i igrališta za tenis, odbojku, mali nogomet, sada pusti. Prijeko, iz vode, na adi buja šuma netaknuta, pluća varoška. Čudesan spoj. Steva i ja ragovaramo poslije ručka i naravno, ni politiku ne možemo zaobići. Znalci smo proteklih godina sv postali. Obojica se slažemo da bi naši vojvođanski novci kod nas trebali ostajat i mi bismo smo s njima morali raspolagat. Zove me slušat Mirko bečešara i njegove tamburaše. Eh, da je samo slušat, a u mom džepu samo kovanice odzvanjaju. Ipak, se poći mora.

Mrak je nad Vojvodinom. Palim svjetla i polagano vozim kući. Toranj ć uskoro ugledat, a i zora će.

Mirko Kopunović

Kopun /2./

U pismenima je zabilježeno da su stari Kinezi i Indijci, a možda i koji drugi narodi iz njevog komšiluka, kopunili još prije oko 2.000 godina, ali s drugom namjenom neg naše žene. Starim narodima, bolje je pokazati njevim bogatašima, koji su to sebi mogli dopustiti, bilo je važno da kad zažele idu ukusno meso kopuna. Naime, kopun više ne stvara spolne hormone, pa zato više meće na se, dobija na težini, ukupni se mast mu se za razliku od drugih ptica raspoređuje ravnomirno po cijelom tijelu. To je njegovo meso sočno i rad tog zdravo meso (1.).

Ko zna kad, di i koja se žena dositila da kopuna ishasnira i u odranjivanju pileža, pa je ona nama nepoznata ali svakako mudra stvar. Naravno skontala kako da i on sudiluje u odranjivanju i poboljšanju u odranjivanju pileža.

Kako je moja majka kopunila

Više puta sam gledao majkino znanje štrojenja pilića. Između dvije Gospojine izabrala je od prvih pilića najnogatije i najkrupnije pivčice. Kad goljavog (2.), koji su počeli vijat, pomalo i koke i kokoške. Prvo šta je ženama palo na pamet je da pivčice kopune samo subatom (3.). Majka je za taj posao izabrala i do desetak pilića, katkad i više ako je kopunila drugom. Štrojenje se spremila kako priliči tom poslu: prija je oprala ruke sapunom u vrućoj vodi, šporelju je u laboški iskuvala dvije tri igle s oštrenim bilim koncom i oštar završast nožić. U spremnim sersamom i bocom rakije u čamari su je čekali pivčici svezani noga i krila. Na pranje ruku pivčice je opila tako što njim u grlo sasula naprstak dva rakije, a oni su se kratko vrime oglandžavili, spustili glavu na podlogu.

Više puta sam joj dodao pivčice i bio gledač štrojenja. Prija neg se latila posla, rakijom je oprala ruke, iako joj je prija tog dobro oprala sapunom u vrućoj vodi. Mirnom pivčicu je sasula očupala perje, kožu pomazala rakijom, zakla mu kožu odozdol po sredini među pruzom u širini od oko 5-6 centi, koliko joj je trebalo da provuče dva prsta kojima je ispod kože i želudca, na leđima, obuvatila jaja, između prstiju proturila nožić i vrvom joj ocikla. Pivac je otkrvario, narakijanim komadićem bilog kože je zaustavila krvarenje i ona mu iglom i bocom zašila ranu, primazala je svinjskom maslom, to misto zaprašila sitnom gari od prženih čutaka (4.). Da bi kopun bio izgledniji, se lako mož razaznat od pivaca, makazama je sprid i odastrag ocikla oroz, ostavila mu je malo sridnju kristu. Glava mu je sad izgledala umesto oroza ima mali rog. Pivčić je bio opet i metnila ga je doli na ladan pod. Taj posao nije trajao dulje od možda jedno dva-tri minuta, a možda ni toliko. Sićam se da je to bila za vrlo kratko vrime. Za tim pivčićom se šla drugog i tako redom, dok joj nije sve prošlo, a kad je bila gotova i s posljednjim otvorila je vrata komare i ostavile joj da miruju. I jedno dobra dva sata očla je pogledat piliće. Bilo je takih koji su se već istrižnili i mogli probat ustati to je bio ciguran znak da će živiti. Posliji je češće pogledala, a koji pivčić posliji tri-četiri sata nije probao dignuti glavu, koji

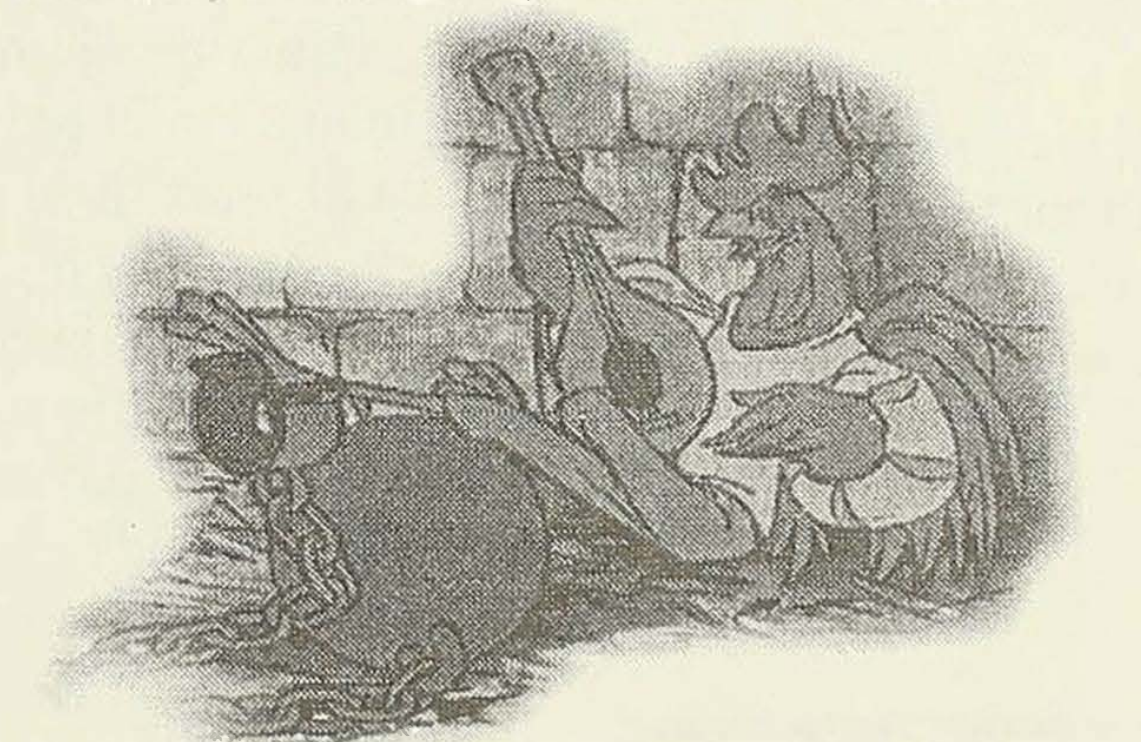
je ležao nepokretan, tog je prikrla. Kad joj je najmanje išlo za rukom, kazala je da je dobro prošla ako je od deset pivčica kopunjenje priživilo osam u najgorem slučaju nji sedam to joj je bio dobar posao. A kad joj je zdravo dobro išlo, onda su joj od deset, osam, katkad čak i devet pivčica ostali živi postali su kopunovi (5.).

Kopunovi su se firisko oporavljali. Prva dva tri dana su bili zatvoreni u kulači (6.) da joj drugi pivci ne bi tukli kad bi joj povijao pivac iz čopora da mogu pobić. Posliji jedno nedilju dana su mladi kopunovi trčkarali i ili ko da njim se ništa nije desilo.

Mlad kopun je dobro rasto i dobivao na težini, ukupnjivo se, do prolića je dobro ojačao i imao je 4 do 5 kila, često je dostigao težinu manje pučke, dok su njegovi vršnjaci -pivci narasli tu digod oko 3 kile ili malo više.

Kopun i pilići

Podmećanje pilića kopunu išlo je lakše nego što se misli, samo se tog tribalo dositi. Štrojenje pivčica za kopuna je samo prethodnica njegovoj osnovnoj zadaći u odranjivanju pileža; koku su mu naminile stanarice, kad za to dođe vrime. Kad su se izlegli pilići ispod pučke, stanarica je kopuna zatvorila u zamračen dio ketrenca ili košinjca, u čoji ga ogradila niskom ogradom,

najčešće skinutim tavanskim vratima. Prija tog mu je sasula u grlo 2-3 naprstka rakije, dobro ga opila. Kad se kopun pijan opnužio na zemlji, stanarica je nuz njegov metnila oko podrug nasada pilića. Kako se kopun triznijo nuz pijukanje pilića, a to je potrajalo više sati, tako se privikavo na novo društvo. Ostalo je zatvoren s pilićima još dva-tri dana za koje vrime se savim privikao na nji, a usput je prokvoco krupnim glasom, valjda potaknut pijukanjem pilića. Mi samo možemo pretpostaviti kako se kopun iznenadijo kad je počeo dolaziti sebi sa čoporom pilića, onako mamuran, bunovan, cigurno nije znao šta ga je snašlo, ali je valjda mislilo da sad šta je tu je.

Pokazalo se da od kopuna nema boljeg čuvara pilića. On je nji pazio ko da joj je izlegao. Ne daj Bože da je bilo kome palo na omet da uvati pile, da ono pijukne, a čim se pilićima približio ker, lisica jel kobo (7.), on se nakostrešio (8.) i ako je tribalo s nogama skočio na napadača. Pošto je bio velik, a nuz to su mu još i podsikli krila da mu perje u krilima bude što oštrije, kad je skočio i napadača udario ostrim mamuzama i ošinio podsiklenim krilima tom onda više nije palo na pamet da proba dirnut makar i jedno pile. Kad me je majka katkad slala da odnesem rane ili vode pilićima kod kopna, uvijek me svitovala da pazim da ne pijukne pile jel će me kopun napast, zato sam bio zdravo pažljiv i stalno motrio na

nepovirljivog kopuna.

Kopun je vodio piliće 2-3 mjeseci dok nisu toliko ojačali da se staraju sami o sebi. Ako je bilo vremena, onda je izveo još jedno leglo, tako sve do jeseni, dok su se legli pilići. Tako je on izvršio svoju zadaću u odranjivanju pileža. Ranu koju je poio, poila bi je i kvočka, a on se dobro potkožio i često je dostigao težinu manje pučke.

Ovako razumno odranjivanje živine su mogle raditi samo žene, iako malo školovane, ali sa svršenom visokom školom života, koje su nuz sve druge obiteljske dužnosti stizale pojeptinuti odranjivanje pileža, a na znanju kopunjenja mož njim i danas pozaviditi svaki veterinar.

Druga hasna od kopuna

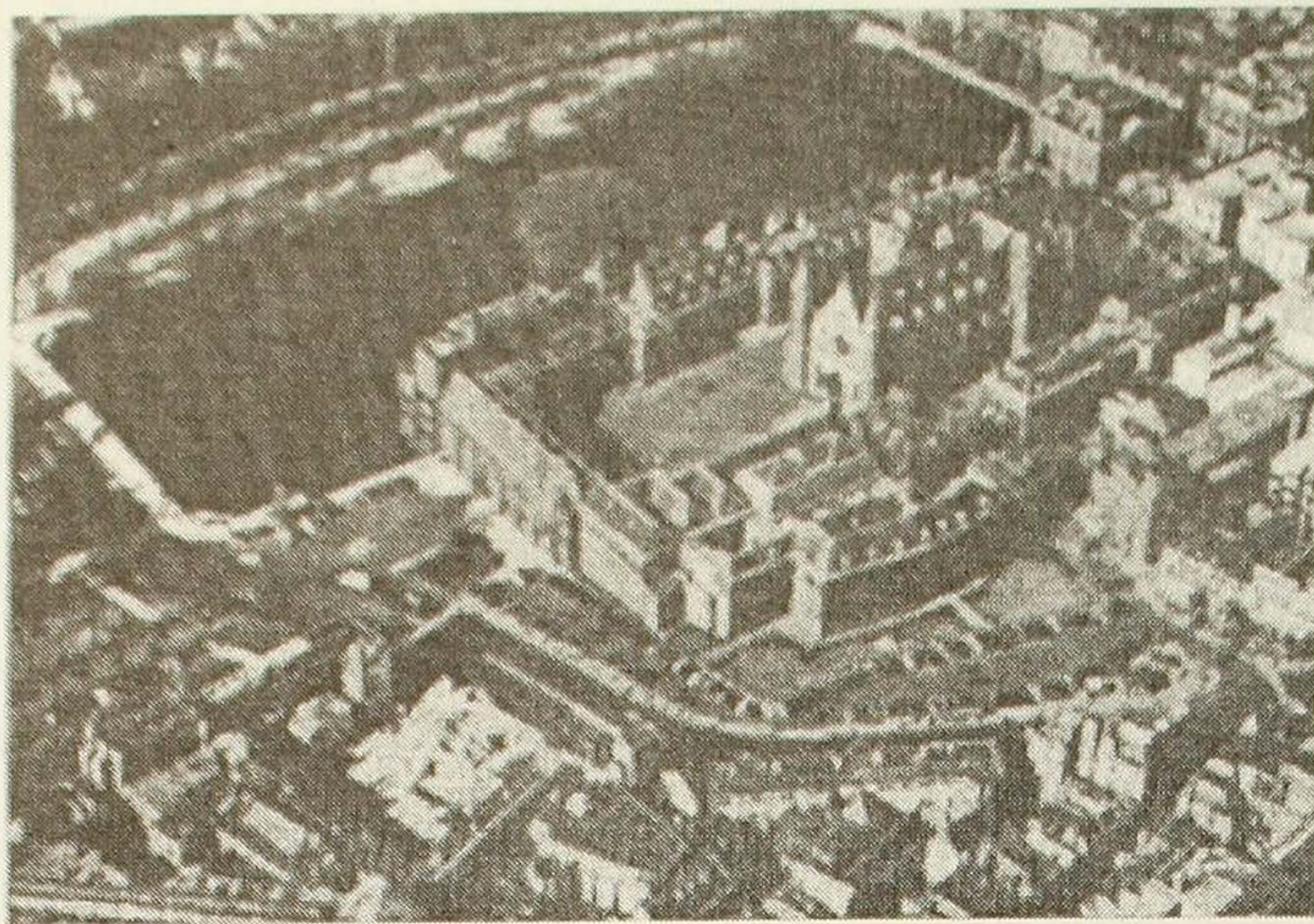
Kad je kopun svoje "odradio", a to je već bilo u jesen, da ne troši ranu naminili su ga za paprikaš. Nikoliko puta sam bio paprikaš od kopuna, svi su ga za astalom falili pa je tako i meni bio zdravo dobar, cigurno ne samo zato jer sam bio gladan, već i zato jer mu je meso sočno i izuzetno ukusno, posebno kad je paprikaš skuhan u kastroni.

Bilo je žena kojima je kopunjenje išlo od ruke, pa su prodavale kopune. Znam da je majka kopunove prodavala na bajmačkoj hetiji (9.), tamo su joj Švabice dobro plaćale. Zato je moja majka kopunila više pivčica nego što je tribalo kopunova, a to su radile i druge naše salašarke, a koja nije ni znala kopunit mogla je kopuna zapatiti, kupiti. Nuz to majka je dosta pivčica kopunila (zabadavaj) komšincama.

Alojzije Stantić

Manje poznate riči:

1. I danas reduše znadu da je najbolje pivca skuvat na paprikaš, a kokoš na čorbu.
2. Goljav je brez perja na vratu. Stanarice su vodile računa i o lipoti kopuna, zato nikad nisu kopunile goljavog pivčica, jel bi goljav kopun bio neizgledan, smišan...
3. Naši preci su meso ili katkad poslendanom u risu, branju kuruza i nediljom, zato su pivčice kopunili subatom da onog koji ne preživi prikolju i poidu u nedilju, kad je red da se ide meso.
4. Svinjska mast je kožu održala mekanom, a gar je spričilo da se rana ne okuži (gar od čutaka je sitna skoro ko puder).
5. Više puta sam čuo od majke kako je pripovidala da naklala pivčica kad se učila kopunit. Vremenom se dobro osposobila za taj posao.
6. Kulača je okrugli visok zidan pomoćni kokošinjac, koji je većinom bio samo za noćenje pileža.
7. Stanarice su kvočke i kopunove s pilićima držali dalje jedni od drugih, da se pilići ne izmišaju, da imaju dosta mista za čeprkanje i kupljenje bubica. Za to je bila najpodesnija ledina, osobito nuz ogradu, di su pilići mogli izlaziti s onu strane ledine, da kupe bube. Tu je često napado i kobo, koji je u ajeru kružio i kad je osmotrio nezaštićeno pile strmoglavio se na njega i odno ga. (Mi tu pticu grabljivicu pogrešno zovemo kobo. To je ustvari jedna vrsta jastreba, a kobo /kobac/ je manji i vaća ptica samo u letu kazo mi je ornitolog.)
8. Kad se kopun spremio za napad blago je čučnio, malo uvukao vrat i podigao vratno perje. Iza tog je popotribo uslidio napadni skok.
9. Bajmačka hetija je četvrtkom, a prija rata su u tom selu oko jedne trećine bili Švabi.

Welcome

Den Haag glavni grad Nizozemske, u primorju Sjevernog mora, stanovnika 750.000 s predgrađima; čuven po parkovima i građevinama, sjedištu Međunarodnog suda u Palači mira, Kornegijevoj zadužbini, stari građevinski spomenici, sveučilište, akademija umjetnosti, umjetnički muzej s Rembrandtovim slikama i dr. Nepoznato nam je što se neki naši zvaničnici plaše višegodišnjeg boravka u Den Haagu.

Pijan se istrejiznio, trijezan je...

Za vrijeme uličnih prosvjeda u listopadu budući bivši direktor jedne javne subotičke ustanove šeta ulicama grada zabrinut i radoznao. Prilazi mu novinar lokalnog tjednika i obrati mu se: Gospodine, molio bih Vas zza... izzjavu u povodu otkazza što sste sinoć uručili Vašoj ssuradnici. Budući bivši odmjeri novinara i odgovori: - Gospodine, Vi ste pijani. - Jaaa? Pijan sam, a Vi ste gotovi.

Bunjevačka narodna pripovitka

*Zabilježio i obradio:
Balint Vujkov*

Nisu iste naravi

Stari ljudi kažu da je droplja zapravo divlja pučka, a njezina pečenica bila i bolja od pučije. Zato su je i polovili, davno već u ataru nema nijedne. Jedared jedan salašar spratio komšijinu pučku, pa je sakrio na tavan. Al nema glupavije živine od pučke. Nek miš šušne ona već diže graju da salaš sve ječi. Kad se uveče pučka nije vratila sa strnjike, komšija došo. Nit se javlja s "faljen Isus", nit za zdravlje pita, već domaćinu: - Puštaj moju pučku s tavana. - Komšija, ja mislio da je droplja. - Dobro, samo puštaj. Onaj poslušo, a komšija iz taraba iščupo proštac, pa udri. - Komšija, pa zašto? onaj će u dreku. Proštac se ne manjiva, a kroz bubotke veli: - Nismo iste naravi. Kad kradeš ti misliš. Kad uvatim lopova, ja ne mislim ni di ću

ni dokle ću samo udaram.

Kazivao: Antun Kujundžić, Subotica, rođen 10. svibnja 1897.

O'li kralj

Jedan mlad kralj bio jako o'li; mislio je da je kumova slama na njegovoj njivi rodila. Čim je krunu natakao na glavu, počeo se faliti da će istirat i one pravde na kojima mu je i pramdida slomio zube. Tako pozvo sve mudrace i kaže da će narediti: svakom vodeničaru, vitrnjaku i suvajdžiji glavu na panj ako se uvati da vara na ušuru. - Kad ćete to narediti, svitla kruno? upitaće najstariji mudrac. - Već sutra. - A ko će nam prikosutra mliti?

Kazivao: Tome Kopunović Bilandžin, Subotica, rođen 1. travnja 1906.

Iz starog tiska

"Dok nekom ne smrkne drugom ne svane"

Na vist da je umro pop Iso (pokoju vični daruj njemu Gospodine) nastalo je urnebesno veselje i radost u Šandoru, ne zbog smrti pop Isine, ne i sačuvaj Bože, već što će na pop-Isino misto, možda, otići njihov "Popi-šandor" (krstila ga je pok. pop-Ise služavka, Švabica), pa će ga se oni osloboditi.

Ali, kao za pakost i po onom turkom prokletstvu: "Ne sjedini nikad Bože, kaurina", Šandorčani se i ovom prilikom pripolovili: dok es jedni raduju i likuju, što će i Popišandor otići, drugi opustili nosove i tek što ne plaču na sav glas: Boje se neće otići. Izjaloviće nam se, vele, i ova nada kao i posli pok. pop-Marka. Dobro je vele, još onda prorekao ča-Živan: "blizu je ljudi Subotica, pa ga svi poznaju, a zna se već koja ptica minja svoje gnijezdo..."

"Bunjevačko žackalo", Subotica, 10. svibnja 1940.

(Na)učimo divanit

Divojka nije samo lipa, nego i mudra, da je to za pripovitku. Čim je glas puko, a prosioc prosiocu daje bravu. Divojka kaže da će se udat za onog koji je tripot nadmudri, a kojeg proscu ne pođe za rukom, taj će je dvorit sve dotle dok se ona ne uda. Za kratko vrime kraljova najstarija ćer je imala sluga već i na odmet. Ne nadmudruje nju ni sto prosioca, ali nijedared, a ne da će tripot. Nije to ni divojki pravo, počela se već bojat da će side kose plesti. Čovika ni onda neće imat. Ne dopada joj se, al neće da pođe ni za takog koji nije bar toliko kadar primetnit priko glave ko ona. Kad su se prosioci već proridili, začuje za ovo i jedan kraljov čoban. Njega su vile našle u šumi kad je još bio u povelju, pa su ga pridali čobanima da ga oni odranu. Ovce ga dojile, a vijar ljuljo. Tako je odrasto i što je od čobana dobrog vidio, to mu je bilo sve blago. ("Mudri čoban", iz zbirke "Zlatni prag" Balinta Vujkovića, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.)

Male opservacije na velike teme

- * Gospodine Miloševiću, sa Vama se od početka nisam slagao, ali bih učinio sve da svoje mišljenje slobodno iznesete, (mislim tako nekako glas Voltaireova rečenica), pogotovu bi dobro bilo da to pravo ostvarite u Haagu.
- * Na V., izvanrednom, kongresu SPS-a Milošević je ponovno izabran za predsjednika. Čuda su moguća samo u SPS-u, mada ni sami u njih ne vjeruju. Oni "idu dalje", pitamo se dokle.
- * Žig su rijetke, a možda i jedine novine u svijetu koje se pažljivo uređuju nakon izlaska iz tiskare (prozor).

Benevolentna opaska vjernog čitatelja A. K.

Ispričavam se. Urednik.